

Stowarzyszenie LGD „Brama na Bagna”

Lokalna Strategia Rozwoju

Styczeń 2009

Spis treści

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR.....	3
1.1 Nazwa i status prawny	3
1.2 Opis procesu budowania partnerstwa	3
1.3 Charakterystyka Partnerów i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD	5
1.4 Struktura ciała decyzyjnego.....	7
1.5 Zasady i procedury funkcjonowania LGD	7
2. Definicja obszaru objętego LSR	9
2.1 Wprowadzenie metodologiczne.....	9
2.2 Uwarunkowania przestrzenne i geograficzne	9
2.3 Uwarunkowania przyrodnicze	11
2.4 Uwarunkowania kulturowe	14
2.5 Uwarunkowania historyczne	19
2.6 Ocena społeczno - gospodarcza obszaru (w tym potencjał demograficzny i gospodarczy obszaru oraz poziom aktywności społecznej)	24
2.7 Definicja specyfiki obszaru	35
3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR.....	36
4. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane do realizacji.....	43
przedsięwzięcia	43
4.1 Cele strategiczne, cele operacyjne, działania i propozycje projektów	43
4.2 Krótki opis przedsięwzięć	51
5. Misja LGD	53
5.1 Wprowadzenie metodologiczne	53
5.2 Sformułowanie misji LSR	53
6. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR.....	55
7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć	56
9. Procedura wyboru operacji przez LGD w ramach wdrażania LSR.....	58
10. Budżet LSR dla każdego roku realizacji LSR.....	60
11. Opis procesu przygotowania LSR	61
12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR	61
13. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej.....	62
14. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR	64
14.1. Spójność dokumentów planistycznych obszaru LGD z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru ochrony środowiska.....	77
15. Przewidywany wpływ LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich.....	83
16. Załączniki	85
ZAŁĄCZNIK NR 1: Koncepcja systemu wyłaniania i wspierania projektów	85
ZAŁĄCZNIK NR 2: Regulamin Rady Lokalnej Grupy Działania „Brama na Bagna”.	91
Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów.....	104
Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów.....	105
Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów.....	106
Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów.....	108

1. Charakterystyka LGD jako jednostki odpowiedzialnej za realizację LSR

1.1 Nazwa i status prawny

Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna” – stowarzyszenie zarejestrowane w KRS 31 grudnia 2008 pod numerem 0000320819.

1.2 Opis procesu budowania partnerstwa

Pierwsza inicjatywa budowania partnerstwa trójsektorowego opartego o ideę leader pojawiła się na początku 2004 r. Inicjatorem pierwszych rozmów i spotkań z potencjalnymi partnerami i gospodarzami obszaru był Wójt Gminy Zwady Paweł Pogorzelski oraz przedstawiciele Stowarzyszenia na Rzecz Ekorozwoju AGRO-GROUP, Piotr Znaniecki i Tomasz Liniewicz. Pierwsze rozmowy prowadzone były z samorządami gmin Zawady, Rutki, Wizna, Jedwabne, Tykocin. Następnie potencjalny obszar partnerstwa rozszerzał się na prawobrzeżnej stronie Rzeki Biebrzy. Potencjalnie zainteresowane były przystąpieniem do inicjatywy kolejne gminy: Radziłów, Przytuły, Rajgród, Grajewo. W trakcie rozmów i spotkań postanowiono o zawiązaniu partnerstwa i aplikowaniu o środki z Pilotażowego Programu Leader +. Deklaracje partnerskie podpisały gminy: Zawady, Wizna, Rutki, Jedwabne, Przytuły, Radziłów, Rajgród, Grajewo oraz NGO: Stowarzyszenie Agro-Group, Stowarzyszenie Biebrza Koneserom, Towarzystwo Agroturystyczne „Łoś”, Stowarzyszenie Miłośników Rozwoju Wsi w Targoniach Wielkich, firma Biebrza Eco-Travel.

Stowarzyszenie Agro-Group jako organizacja wiodąca wystąpiło z wnioskiem do FAPA o środki z PPL+. Wniosek został oceniony pomyślnie i została podpisana umowa na finansowanie projektu budowania LGD. Niemniej z zadeklarowanych siedmiu gmin jedynie trzy Rady gmin podjęły

stosowne uchwały o prefinansowaniu działań projektowych. Stowarzyszenie Agro-Group było zmuszone wypowiedzieć umowę. Partnerzy społeczni i gospodarczy wraz z trzema samorządami gmin: Zawady, Wizna i Rutki postanowiły kontynuować rozpoczęte działania budowania partnerstwa. Na początku roku 2005 Agro-Group pozyskało środki z FFW na realizację działań partnerskich i opracowanie Programu Rozwoju Przedsiębiorczości i Turystyki obszaru funkcjonalnego „Brama na Bagna”. Postanowione powołać organizację spełniającą, jak się wówczas wydawało, najlepiej założenia partnerstwa trójsektorowego. Powołano więc Lokalną Organizację Turystyczną – Lokalną Grupę działania „Brama na Bagna”. Niemniej podczas procesu rejestracji Sąd odmówił zarejestrowania organizacji jako stowarzyszenia.

10 stycznia 2006 zarejestrowano LOT LGD „Brama na Bagna” w kategorii „inne organizacje społeczne lub zawodowe”. W skład organizacji weszły gminy Rutki, Zawady i Wizna, Stowarzyszenie „Agro-Group”, Towarzystwo Agroturystyczne „Łoś”, Stowarzyszenie „Biebrza Koneserom”, Stowarzyszenie Miłośników Rozwoju Wsi w Targoniach Wielkich, firma Biebrza Eco-Travel, firma Prowadzenie i Organizacja Szkoleń. Jak się okazało pół roku później taki wpis do KRS uniemożliwił aplikowanie do schematu II PPL+.

W związku z tym, że nie było możliwości proceduralnych aplikowania o środki Schematu II Programu LEADER+, zdecydowano o odrębnym funkcjonowaniu Lokalnej organizacji Turystycznej i ewentualnej Lokalnej Grupy Działania.

Powstanie Lokalnej Grupy Działania zainicjowano w sierpniu 2007 r. na obszarze gmin Zawady, Rutki, Kołaki Kościelne, Zambrów i Szumowo. Inicjatorem kolejnego podejścia do Programu Leader była tym razem Gmina Kołaki Kościelne i Pani Wójt Barbara Wasiulewska. Proces rozwoju LOT „BnB”, szybko rosnąca marka „BnB” oraz realizowane projekty pozwalały sąsiadnim gminom, pozostającym poza Leaderem i jakimikolwiek działaniami partnerskimi, mieć nadzieję, na skorzystanie z

doświadczeń i pozyskanie partnera wiodącego. Odbył się proces informacyjny o inicjatywie, konsultacji z potencjalnymi partnerami, zapoznania z propozycją statutu oraz podjęcia przez partnerów odpowiednich kroków formalno-prawnych w celu przystąpienia do LGD w postaci Członków Założycieli (uchwały odpowiednich organów o przystąpieniu, zatwierdzeniu propozycji statutu, wyborze przedstawicieli).

5.02.2008 r. odbyło się Zebranie Założycielskie Stowarzyszenia, na którym uchwalono Statut oraz wybrano władze. Wniosek o rejestrację Stowarzyszenia został złożony we właściwym Sądzie. Do partnerstwa przystąpiły gminy: Zawady, Rutki, Kołaki Kościelne, Zambrów i Szumowo oraz partnerzy społeczni i gospodarczy: OSP z terenu wszystkich gmin, szkoły, Stowarzyszenie Agro-Group, Stowarzyszenie INTEGRA, Stowarzyszenie Zambrowskie Produkty Lokalne, Stowarzyszenie Edukator, firmy z terenu gmin. W związku z tym że podczas procesu rejestracji zwrócono uwagę na fakt iż szkoły publiczne, poza stow. Edukator, nie posiadają osobowości prawnej partnerami zostały asygnowane niejako przez nie osoby fizyczne (dyrektorzy i nauczyciele).

Proces budowania partnerstwa przebiega w sposób ciągły i jest jednym z celów LGD. Rozszerzenie terytorialne jest raczej niemożliwe. Chodzi jednak o budowanie partnerstwa trójsektorowego, które będzie aktywizować całą społeczność, budować społeczeństwo obywatelskie i wpływać na zrównoważony rozwój obszaru „Brama na Bagna”.

1.3 Charakterystyka Partnerów i sposób rozszerzania/zmiany składu LGD

- Sektor samorządowy reprezentują w Stowarzyszeniu wchodzące w jego skład samorządy gminne wraz z podlegającymi im szkołami stopnia podstawowego i gimnazjalnego.
- Sektor organizacji pozarządowych reprezentują następujące organizacje i stowarzyszenia: Agro-group, Integra, Edukator,

OSP, Stowarzyszenie „Zambrowskie Produkty Lokalne” oraz inne podmioty, ujęte poniżej w wykazie.

- Sektor prywatny reprezentowany jest w Stowarzyszeniu przez pięciu przedsiębiorców – właścicieli małych firm handlowych i usługowych.

W LGD występują trzy typy członkostwa: Członek Zwyczajny, Członek Wspierający i Członek Honorowy. Członkostwo w LGD nabywa się przez przyjęcie w poczet Członków, na drodze uchwały Zarządu, po złożeniu pisemnej deklaracji woli wstąpienia do LGD przez organy upoważnione do działania w imieniu kandydata. Zarząd może ustanowić okres próbny dla kandydata, w którym powinien się on wykazać zaangażowaniem w działania LGD. Członkowie założyciele stają się członkami zwyczajnymi z chwilą zarejestrowania LGD. Członkowie LGD będący osobami prawnymi działają poprzez swoich stałych przedstawicieli, którzy w ich imieniu realizują wszelkie prawa i wykonują obowiązki wynikające z przynależności do LGD. Skreślenie z listy członków następuje przez:

- a) Pisemne oświadczenie o rezygnacji z członkostwa przyjęte przez Zarząd;
- b) Utratę osobowości prawnej lub śmierci;
- c) Wykluczenie uchwałą Zarządu.

Od uchwały Zarządu o skreśleniu z listy, członkowi przysługuje odwołanie do Walnego Zebrania wniesione w terminie co najmniej 21 dni przed terminem Walnego Zebrania. Uchwała Walnego Zebrania jest ostateczna.

1.4 Struktura ciała decyzyjnego

Władzami LGD są:

1. Walne Zebranie,
2. Zarząd,
3. Rada,
4. Komisja Rewizyjna.

Ciałem decyzyjnym, mającym w swojej kompetencji wybór operacji do realizacji LSR jest Rada.

1. Rada składa się z 5 do 12 osób wybieranych przez Walne Zebranie. Na pierwszym posiedzeniu Rada konstituuje się i wybiera spośród siebie Przewodniczącego i Sekretarza.
2. W co najmniej 50 % Rada składa się z podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1 litera b, c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości mężczyzn i kobiet - wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie.

1.5 Zasady i procedury funkcjonowania LGD

Walnemu Zebraniu przysługują następujące kompetencje:

- a) Uchwalenie regulaminu Walnego Zebrania oraz podejmowanie uchwał zatwierdzających regulaminy Zarządu, Rady, Komisji Rewizyjnej i inne.

- b) Wybór oraz odwoływanie Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej.
- c) Ustalenie głównych kierunków programowych i organizacyjnych LGD.
- d) Uchwalanie wysokości składki członkowskiej, zasad jej pobierania i przeznaczenia.
- e) Uchwalanie budżetu.
- f) Wskazywanie źródeł pozyskiwania środków na bieżącą działalność.
- g) Podejmowanie uchwał w sprawie zmian statutu.
- h) Rozpatrywanie sprawozdań z działalności Zarządu, Rady i Komisji Rewizyjnej.
- i) Podejmowanie uchwał w sprawie absolutorium Zarządowi na wniosek Komisji Rewizyjnej.
- j) Rozpatrywanie innych spraw wniesionych przez organy lub członków LGD.
- k) Podejmowanie uchwał oraz wyrażanie opinii w sprawach szczególnej wagi związanych z zakresem działalności.
- l) Podejmowanie uchwały o rozwiązaniu LGD i przeznaczeniu jego majątku.
- m) Rozpatrywanie skarg, wniosków i odwołań członków LGD na działalność organów statutowych.

Walne Zebranie zbiera się raz na rok, nie rzadziej niż raz na 15 miesięcy.

Zarząd zarządza Stowarzyszeniem pomiędzy Walnymi Zebraniem. Do jego kompetencji należy m.in. podejmowanie decyzji o aplikowaniu o środki pomocowe.

Rada Stowarzyszenia co najmniej 50 % składa się z podmiotów, o których mowa w art. 6 ust. 1, litera b, c rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – czyli partnerów gospodarczych i społecznych oraz innych odpowiednich podmiotów reprezentujących społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, w tym

organizacje zajmujące się zagadnieniami z zakresu środowiska naturalnego, oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie równości mężczyzn i kobiet - wybieranych i odwoływanych przez Walne Zebranie. W kompetencjach Rady leży wybór operacji, które mają być realizowane w ramach lokalnej strategii rozwoju.

2. Definicja obszaru objętego LSR

2.1 Wprowadzenie metodologiczne

Zgodnie z „Instrukcją sporządzania Lokalnej Strategii Rozwoju” i biorąc pod uwagę zawarte w niej ograniczenie objętościowe, definicja niniejsza obejmuje jedynie te zjawiska i fakty, które mają znaczenie dla wykazania specyfiki i spójności wewnętrznej obszaru LGD. W tym rozumieniu rozdział diagnostyczny strategii nie może być pełną monografią obszaru LGD.

2.2 Uwarunkowania przestrzenne i geograficzne

Obszar LGD „Brama na Bagna” leży w województwie podlaskim, w jego środkowo-zachodniej części, na pograniczu z północno-wschodnią częścią Mazowsza. Ulokowany jest w trójkącie utworzonym przez trzy ośrodki miejskie: Ostrów Mazowiecką (23,5 tys. mieszkańców), Łomżę (62 tys. mieszkańców) i Białystok (295 tys. mieszkańców). Jedynym miastem leżącym wewnątrz obszaru jest Zambrów (23 tys. mieszkańców). Osią obszaru jest droga krajowa nr 8, łącząca Warszawę i Białystok, stanowiąca część międzynarodowej trasy E67.

Administracyjnie obszar należy do powiatu zambrowskiego (gminy: Szumowo, Zambrów, Kołaki Kościelne, Rutki) oraz powiatu białostockiego (najdalej na północ wysunięta gmina obszaru – Zawady). Całkowita powierzchnia obszaru wynosi 827 km².

Obszar Brama na Bagna leży w dorzeczu Narwi, a jego północna część przylega do strefy ujścia Biebrzy. Narew tworząca rozległe powierzchnie bagien, błot i torfowisk jest jedynym w Europie i jednym z trzech na świecie przykładem rzeki anastomozującej¹. Oprócz Narwi przez obszar LGD płynie szereg mniejszych cieków, takich, jak Ślina (w gminie Zawady), Kołomyjka (w gminie Rutki), Jabłonka i Gać (gmina Zambrów) oraz liczne cieki bez nazw we wszystkich gminach, niektóre okresowo wysychające.

Z punktu widzenia geografii fizycznej obszar Brama na Bagna położony jest w zasięgu kilku mezoregionów podziału fizycznogeograficznego:

- gmina Rutki leży w zasięgu Kotliny Biebrzańskiej i Wysoczyzny Wysokomazowieckiej;
- teren gminy Zawady obejmuje fragmenty doliny Górnej Narwi i doliny Śliny oraz rozmieszczonej między nimi części wysoczyznowej;
- gmina Kołaki położona jest w obrębie mezoregionu Wysoczyzny Wysokomazowieckiej;
- gmina Zambrów położona jest na obszarze Międzyrzecza Łomżyńskiego, częściowo na granicy Wysoczyzny Wysokomazowieckiej, którą stanowi kompleks leśny Czerwony Bór;
- gmina Szumowo leży w obrębie Międzyrzecza Łomżyńskiego, na wododziale Narwi i Bugu.

---

¹ Rzeka anastomozująca (zwana także rz. warkoczową) to specyficzny, wyjątkowo rzadki typ rzeki, która nie łączy się w procesie erozji rzecznej pojedynczego względnie stałego koryta, lecz płynie siecią rozgałęziających się i łączących się koryt.

Mapa 1. Granice administracyjne i położenie LGD „Brama na Bagna”

2.3 Uwarunkowania przyrodnicze

Cechy środowiska przyrodniczego gmin wchodzących w skład obszaru Brama na Bagna, które determinują jego specyfikę, zaliczyć można do następujących kategorii:

- Klimat
- Lesistość
- Obecność i sąsiedztwo obszarów chronionych

Klimatycznie obszar należy do wschodniej (podlaskiej) dzielnicy klimatycznej. Klimat jest tu surowszy i bardziej zmienny niż w Polsce centralnej. Jest to bowiem strefa ścierania się wpływów klimatu

nadmorskiego z klimatem kontynentalnym. Ponadto wynika on z nakładania się cech klimatycznych związanych z rozległymi obszarami torfowisk, formą dolinną i ogólnych cech klimatu północno-wschodniej Polski. Zbliżony jest do klimatu kontynentalnego z elementami subborealnego. Cechuje go długa zima, krótkie przedwiośnie i najkrótszy okres wegetacyjny. Charakterystyka ta w nieco mniejszym stopniu niż w przypadku pozostałych gmin odnosi się do gminy Szumowo.

Lesistość obszaru Brama na Bagna jest niższa niż średni poziom lesistości województwa podlaskiego (30%), choć nie dotyczy to całości obszaru. Lesistość gmin Szumowo, Kołaki Kościelne i Rutki kształtuje się odpowiednio na poziomie 23, 26 i 17%, w gminie Zawady wynosi ona 30%, a w gminie Zambrów 36% za sprawą leżącego w większej części w tej gminie kompleksu leśnego Czerwony Bór².

Obszar Brama na Bagna położony jest w bezpośrednim sąsiedztwie Biebrzańskiego Parku Narodowego, który jest największym pod względem powierzchni parkiem narodowym w Polsce, a także zalicza się do jednych z najciekawszych i dobrze znanych w Europie przyrodniczych obszarów chronionych i został wpisany na listę obiektów chronionych Konwencją z Ramsar (obszary wodno – błotne o znaczeniu międzynarodowym). Wraz z Narwiańskim Parkiem Narodowym o bardzo podobnym charakterze - w sumie stanowi 21,1% powierzchni wszystkich parków narodowych w Polsce. Województwo podlaskie generalnie zalicza się do regionów Polski o najczystszej formie środowiska naturalnego. Oprócz Biebrzańskiego i Narwiańskiego, w województwie zlokalizowany jest także Białowiecki Park Narodowy, który w 1977 r. został uznany przez UNESCO za Światowy Rezerwat Biosfery, a od 1979 r. - jako jedyny polski obiekt przyrodniczy - znajduje się na liście Światowego Dziedzictwa Ludzkości. Czwartym parkiem narodowym województwa jest Wigierski Park Narodowy, zaś powierzchnia wszystkich czterech stanowi blisko 30% ogólnej powierzchni

---

² Dane GUS, 2005 r.

parków narodowej w Polsce. można zatem powiedzieć, że obszar LGD Brama na Bagna stanowi „bramę” do województwa o największej w Polsce powierzchni obszarów chronionych i o wyjątkowych walorach środowiskowo-krajobrazowych. 31,9 % powierzchni całego województwa stanowią tereny chronione, a na jednego mieszkańca przypada 5335 m² terenów chronionych (w kraju 2429 m²). Różne tereny ochrony prawnej obejmują najcenniejsze elementy systemu ekologicznego. Oprócz parków narodowych znajduje się w województwie 89 rezerwatów przyrody, 3 Parki Krajobrazowe (Łomżyński Doliny Narwi, Puszczy Knyszyńskiej i Suwalski) oraz 15 obszarów chronionego krajobrazu.

Wszystkie parki narodowe i krajobrazowe, 68 rezerwatów przyrody oraz część obszarów chronionego krajobrazu znalazły się w granicach Europejskiej Sieci Ekologicznej Natura 2000, która na terenie województwa podlaskiego obejmuje łączny obszar 505 755,6 ha, tj. około 25,1 % powierzchni.

W bezpośrednim sąsiedztwie obszaru LGD położone są następujące obszary specjalnej ochrony ptaków Natura 2000: Bagienna Dolina Narwi (PLB200001), (PLB200003), Dolina Biebrzy (PLC200001), Przełomowa Dolina Narwi, częściowo na obszarze gminy Rutki (PLC200003).

W związku z dużym prawdopodobieństwem rozszerzenia sieci Natura 2000 o obszary z tzw. „Shadow list” należy przyjąć, że w obręb obszaru LGD wejdzie znajdujące się na tej liście Bagno Wizna.

Na zakończenie należy stwierdzić, że całe Podlasie, w tym również obszar LGD, należy do obszaru funkcjonalnego Zielonych Płuc Polski.

Wnioski

- *Dla specyfiki obszaru LGD największe znaczenie ma położenie w bezpośrednim sąsiedztwie przyrodniczych obszarów chronionych o wyjątkowej wartości ekologiczno-krajobrazowej.*
- *Znaczenie tego sąsiedztwa wzmacnia to, iż obszar LGD leży na trasie prowadzącej zarówno do Biebrzańskiego, jak i*

Narwiańskiego Parku Narodowego, a także Łomżyńskiego Parku Krajobrazowego Doliny Narwi. Zwłaszcza północna część obszaru może stanowić znakomitą bazę wypadową dla turystów, zwiedzających te obszary chronione.

- Pozytywnie należy interpretować brak znacznie większych obszarów chronionych leżących bezpośrednio na obszarze LGD, w związku z czym inwestowanie w bazę turystyczną na obszarze LGD spotyka się z mniejszą liczbą barier administracyjnych niż w gminach, których znaczną część powierzchni zajmują obszary chronione (np. Natura 2000).*
- Zarówno klimat, jak i typ środowiska przyrodniczego przez długie lata determinowały (patrz niżej: uwarunkowania historyczne) charakter lokalnej gospodarki i sprzyjały rozwojowi przede wszystkim hodowli (głównie bydła), a także pozwalały na przetrwanie wielu tradycyjnych form gospodarowania, związanych z terenami podmokłymi, które zanikły w większej części kraju w związku z powszechną melioracją. Wyróżnia to obszar na tle kraju, a z drugiej strony sprzyja tworzeniu sieci współpracy obszarów LGD o podobnej specyfice, przede wszystkim w dorzeczu Narwi i Biebrzy.*

2.4 Uwarunkowania kulturowe

Zintegrowana społeczność lokalna bądź regionalna, identyfikująca się z określoną przestrzenią krajobrazową i architektoniczną, z tradycją historyczną, wartościami i normami zachowań współmieszkańców, będąca dla wszystkich swoich członków dobrym środowiskiem rozwoju - to społeczność o silnej **tożsamości**.

Jak wykazał jeden z największych autorytetów socjologii polskiej, prof. Stanisław Ossowski³, identyfikacja ta przebiega za pośrednictwem czynników struktury nieformalnej, jak również przy udziale elementów formalnej organizacji społeczności. Ludzie identyfikują się z miejscem zamieszkania za sprawą doświadczeń, jakie zgromadzili w związku z urodzeniem się i przebywaniem w danym miejscu, dzięki stosunkom pokrewieństwa i więziom towarzyskim, tradycji prywatnej i lokalnej tradycji historycznej, wokół materialnych elementów dziedzictwa kulturowego. Ta sfera identyfikacji nazywana jest ojczyzną prywatną. W sferze publicznej budowanie tożsamości zachodzi za pośrednictwem przynależności do różnego typu związków, organizacji, poprzez instytucje kultury, szkoły, kościół bądź kościoły, poprzez udział we władzach lokalnych. Realizowana jest również poprzez różne formy życia zbiorowego: uroczystości, obrzędy, spotkania towarzyskie. Te formy życia zbiorowego wymagają dobrze zorganizowanej i „przyjaznej” dla wszystkich członków społeczności przestrzeni publicznej.

O tożsamości decyduje także postrzeganie kultury regionu przez zewnętrznego otoczenie kulturowe i społeczne, tak bliższe, jak i dalsze. To, że uważani jesteśmy kulturowo odrębnych, wyróżniających się z otoczenia – wzmacnia nasze poczucie tożsamości i więzi z miejscem zamieszkania. . Owo postrzeganie zewnętrzne nie musi mieć przy tym wcale życzliwego charakteru; służą temu również stereotypy, złośliwe, a nawet wrogie. Społeczność pewna swojej wartości umie najczęściej takie stereotypy asymilować i przekształcać w pozytywne wyróżniki odrębności. Przykładem może być inauguracja w roku 2007 cyklu przedsięwzięć pod wspólną nazwą „Kraina Śledzia”, wykorzystujących ogólnopolski stereotyp gwary białostockiej, zwanej „śledzikowaniem”.

---

³ Ossowski S., O ojczyźnie i narodzie, Warszawa 1984

Należy postawić pytanie, jakie z punktu widzenia niniejszej strategii można wskazać czynniki kulturowe, sprzyjające uzyskaniu opisanego wyżej pozytywnego efektu?

Obszar LGD pod względem kulturowym można scharakteryzować jako graniczny i przejściowy. Leżąc na styku dwóch dzielnic: Mazowsza i Podlasia podlegał oddziaływaniu wpływów politycznych i kulturowych Polski oraz Litwy (wraz z substratem ruskim). Nazwa Podlasie, a raczej Podlasze jest - co wypada odnotować - nazwą etymologicznie ruską i oznacza ziemie położone w bezpośrednim sąsiedztwie Lachów, czyli Polaków. Z uwagi na to, iż stanowił on część północno-wschodniej rubieży Mazowsza, narażonej na częste najazdy Jaćwingów i Litwinów, dopiero w późnym średniowieczu doszło tu do ustabilizowania się osadnictwa.

Sytuacja taka nie sprzyja tworzeniu się mocnego poczucia kulturowej odrębności oraz wyrazistej kulturowej tożsamości. Społeczności posiadające mocne poczucie kulturowej specyficzności zwykle bowiem pozostają długo w izolacji, albo wyraźnie wyróżniają się warunkami gospodarowania. Oba te warunki w przypadku terenu Polski spełniają na przykład Kurpie bądź Podhale.

Kultura większości społeczności wiejskich dzisiejszego obszaru Polski podlegała w dwudziestym wieku procesowi homogenizacji i obszar LGD nie stanowi w tym przypadku wyjątku. Niemniej, istnieje kilka cech charakterystycznych kultury obszaru LGD, które o jego tożsamości mogą decydować i które powinny być w tym celu wykorzystywane i wzmacniane.

- Pierwsza cecha – to właśnie wspomniana już „graniczność” obszaru, przez co rozumieć należy zarówno położenie na skrzyżowaniu różnych wpływów kulturowych, jak i – częściowo stąd wynikające – położenie na skrzyżowaniu dróg handlowych wiodących z Mazowsza na Litwę oraz do Prus.
- Po drugie – skutkiem „graniczności” tych ziem i względnie późnego ustabilizowania się osadnictwa jest specyfika gospodarowania na obszarze LGD i w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Specyfikę tę można

określić na zasadzie następującego sprzężenia zwrotnego: było bagno, więc była granica; była granica, więc było bagno. Obszar styku dorzeczy Narwi i Biebrzy stanowił naturalną barierę polityczną i migracyjną, w związku z czym w interesie wszystkich organizmów państwowych, które w różnych epokach historycznych graniczyły tu ze sobą - było utrzymywanie go we względnie nieprzekształconym stanie. Warto zwrócić uwagę, że funkcja ta straciła znaczenie dopiero w drugiej połowie XX wieku w wyniku likwidacji Prus Wschodnich. W związku z tym na terenach tych zachowało się wiele archaicznych form adaptacji kultury do środowiska przyrodniczego związanych z eksploatacją terenów podmokłych, przede wszystkim ze zjawiskiem tzw. wchodów sianożętnych, czyli pozyskiwania siana na obszarze Bagien Biebrzańskich i bagien doliny Narwi przez rolników ze strefy rozciągającej się do 30 km od tych rzek. Charakter krajobrazu Bagien Biebrzańskich i doliny Narwi jest w znacznej mierze efektem wielowiekowej symbiozy człowieka i natury, wiążącej się z tym typem wykorzystywania zasobów naturalnych. Obecnie ma on już po części znaczenie tylko historyczne, ale jego efektem jest bez wątpienia znaczny udział gospodarki mlecznej w rolnictwie obszaru i duży udział użytków zielonych w strukturze gruntów rolnych, a także wciąż utrzymujące się miejscowo pozyskiwanie siana na obszarach podmokłych (i jego wywóz dopiero w okresie zimowym), tradycyjny wypas bydła na łąkach nadrzecznych i grądach, tradycje rybołówstwa oraz tradycyjna wiedza ludowa, związana z przyrodą i gospodarowaniem w bliskiej więzi z naturą. Charakterystyka ta dotyczy całego regionu na styku dorzeczy Biebrzy i Narwi, ale podróżującemu z Warszawy turyście obszar LGD jawi się jako pierwszy, na którym taka specyfika kultury występuje.

- Cechą wyróżniającą kulturowo obszar LGD jest także znaczny udział osadnictwa drobnoszlacheckiego, o czym wspomina m.in. Zygmunt

Gloger⁴. Opisany przez Mickiewicza, litewski zaścianek Dobrzyńskich – również i na terenach LGD był typową kulturową formą. Wiele tutejszych wsi ma charakterystyczne, dwuczłonowe nazwy, związane z podziałami rodzinnymi ziem przynależnych poszczególnym rodom i tworzeniem przysiółków.

- Zachowane są w niezłym stanie układy urbanistyczne (Rutki) i osadnicze (Kołaki, Zawady, Szumowo). Problemem obszaru, typowym notabene dla znacznej części obszarów wiejskich – jest uwiąd przestrzeni publicznej. Zachowanie tych układów daje szansę na jej rekonstrukcję.
- Ciekawostką jest układ osadniczy wsi Paproć Duża w gminie Szumowo. Miejscowość została założona pod koniec XVIII wieku, za czasów okupacji pruskiej i była zamieszkiwana do 1940 r. budowana jest planie koła o średnicy około 300 m, w środku którego znajduje się kościół, z odchodzącymi promieniście drogami do sąsiednich miejscowości.
- Należy na koniec zwrócić uwagę na tradycje kulinarne, które po części znalazły już swój wyraz w rejestracji kilku produktów regionalnych. Aktywność w tym zakresie przejawia Stowarzyszenie „Zambrowskie Produkty Lokalne”. Warte wyróżnienia są produkty: „kumpia wieprzowa z komina” (Perła 2006 na targach Polagra-Farm w kategorii produktów zwierzęcych) oraz śliwowica „Mirabelka” wyrabiane przez Andrzeja Modzelewskiego z Woli Zambrowskiej. Możliwy jest dalszy rozwój w tym kierunku w oparciu o miejscowe tradycje, przede wszystkim związane z przetwórstwem mięsa, mleka, pszczelarstwem i potrawami z ryb.

Wnioski

---

⁴ Gloger Z., Dolinami rzek, Warszawa 1903

- *Kulturowym integratorem obszaru jest jego wielostronnie graniczny charakter.*
- *Na drugim miejscu – jako czynniki integracji - należy postawić równolegle tradycję drobnoszlacheckiego typu własności oraz specyfikę form gospodarowania, ściśle powiązaną z typem środowiska przyrodniczego i z klimatem. Można to powiązać również z rozwojem tradycji kulinarnych.*
- *Obszar jest dość rozległy i niezbyt gęsto zaludniony, co stanowi wyzwanie dla komunikacji pomiędzy społecznościami lokalnymi. Integratorem może tu być droga krajowa nr 8 sprzyjająca szybkiemu przemieszczaniu się również w obrębie LGD, ale należy zwrócić uwagę na słabe podstawy instytucjonalne komunikacji społecznej (brak mediów lokalnych).*
- *Jako integrator można potraktować też powszechny na obszarze LGD problem, jakim jest mała atrakcyjność dostępnej obecnie przestrzeni publicznej. Nie sprzyja to podtrzymywaniu poczucia więzi z miejscem zamieszkania. Jest to problem, który należy rozwiązywać kompleksowo i w szerszej niż lokalna skali, stąd wskazanie na jego potencjalnie integrujący charakter*

2.5 Uwarunkowania historyczne

Historię obszaru LGD, podobnie jak kulturę, przez wieki kształtowało jego położenie na pograniczu Mazowsza, Prus i Wielkiego Księstwa Litewskiego. Miał na nią wpływ rozwój handlu na skrzyżowaniu szlaków prowadzących z centralnego Mazowsza i Pobuża na Jaćwież i Sambię oraz

w kierunku Grodna na Litwę, ale także walki osadnicze jak i wielkie najazdy aż do przełomu XIV i XV wieku.

Historia tego regionu jest historią dwóch rzek: Narwi i Biebrzy, z jednej strony pełniących rolę rzek granicznych (np. północny brzeg Narwi zwano w średniowieczu Stroną Ruską, zaś południowy: Lacką), a z drugiej odgrywających poważną rolę jako szlak transportowy. Dotyczy to zwłaszcza Narwi, choć również Biebrza miała w tym zakresie swoje „pięć minut” w związku z budową kanału Augustowskiego, gdy miała stać się elementem wodnego połączenia dorzeczy Wisły i Niemna. O graniczności zbiegu obu dorzeczy świadczą z kolei dwa ważne grodziska w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru LGD: Stara Łomża, będąca północno-wschodnim grodem strażniczym Mazowsza oraz Ruś-Sambory, wyznaczające zachodni zasięg wpływów ruskich w XIII w.

Najważniejszym historycznie ośrodkiem miejskim obszaru jest Zambrów, którego prawdopodobną lokację sytuuje się na początek XV wieku. Można przypuszczać, posługując się przykładem innych miast regionu, m.in. lokowanej w podobnym czasie Wizny oraz za sprawą potwierdzenia praw miejskich z 1538 r. – że była to lokacja na prawie miejskim chełmińskim. Zambrów, podobnie jak wiele innych miast leżących na styku obszarów rolnych i leśnych, zawdzięczał swój rozwój pośrednictwu w wymianie produktów leśnych i rolnych. Miasto było stolicą powiatu, należącego do Ziemi Łomżyńskiej, z czym wiązały się nie tylko funkcje administracyjne, ale i uprawnienia sądownicze.

W pierwszym XX-leciu XV wieku dokumenty odnotowują pierwsze nadania ziemi przez Księcia Mazowieckiego Janusza I w dzisiejszej miejscowości Zawady (1414) i Rutki (1418 – pod ówczesną nazwą Rutki-Kurowstok). Zawady otrzymują w 1452 roku lokację jako wieś na prawie niemieckim. Mniej więcej w tym okresie prawdopodobnie należy też datować lokację Rutek. Dawne wsie Kołaki Stare i Nowe (obecnie Kościelne), Czachy Kołaki i Gunie-Ostrów powstały z nadania w ok. 1416 roku 30 włók ziemi Wojciechowi herbu Kościesz z Kołak. Również z

początku XV w. pochodzą zapisy dotyczące nadań w okolicach Somowa (dzisiaj: Szumowo) i wiążą się, jak pozostałe, z falą ponownego zasiedlania tych ziem po zawarciu unii polsko-litewskiej.

W XVI wieku jako najbardziej typowa dla regionu ukształtowała się forma szlacheckiej drobnej własności ziemskiej. Powiat zambrowski liczył wówczas 158 wsi, z czego 128 było zamieszkałych przez szlachtę zaściankową, niemal bezkmiącą, a tylko kilkanaście było własnością szlachty folwarcznej albo było zamieszkiwanych przez włościan królewskich. Wynika z tego, że znaczna część dzisiejszych mieszkańców obszaru LGD jest potomkami szlachty zagrodowej.

W 1760 roku Stanisław Opacki, właściciel Rutek od króla Augusta III uzyskał dla Rutek prawa miejskie magdeburskie. Wówczas to Rutki otrzymały od właściciela, w planie urbanistycznym układ miejski z dużym rynkiem i sześcioma wybiegającymi z niego ulicami. Rutki niedługo cieszyły się miejskimi prawami, bo już w 1810 roku je utraciły. Wcześniej, w 1807 roku wraz Wizną i Zawadami znalazły się w granicach Księstwa Warszawskiego, a po 1815 roku Królestwa Polskiego.

Historia regionu to także fragment historii Żydów. Wszystkie większe i mniejsze miasta regionu były licznymi skupiskami ludności żydowskiej: Zambrów, Wizna, Łomża, a przede wszystkim Tykocin, w XVII i XVIII wieku jedna z najważniejszych gmin żydowskich w Rzeczypospolitej, chlubiąca się piękną, późnorennesansową, murowaną synagogą. Polityka marszałka Piłsudskiego Polski międzywojennej sprzyjała Żydom. Falę antysemityzmu przyniósł dopiero koniec lat 30-tych, zaś agresja nazistowskich Niemiec zakończyła kilkusetletnią tradycję żydowskiej obecności na tych terenach. Większość członków żydowskich społeczności została wymordowana, a po kwitnącej w tym rejonie kulturze, setkach szkół, bibliotek i synagog - zostały jedynie resztki cmentarzy. Odrestaurowana w latach siedemdziesiątych synagoga w Tykocinie pełni w chwili obecnej rolę Muzeum Kultury Żydowskiej i jest w Polsce jedną z kilku najważniejszych placówek tego typu.

Po wojnach napoleońskich powraca militarny aspekt graniczności zbiegu dorzeczy Narwi i Biebrzy. Obszar ten staje się częścią granicy między Cesarstwem Rosji a Cesarstwem Prus. Skutkiem tego jest między innymi budowa twierdzy Osowiec w środkowym biegu Biebrzy oraz szeregu innych umocnień. Twierdza Osowiec odegrała ważną rolę w kampanii pruskiej z początku I wojny światowej i wslawiła się 6,5-miesięczną obroną, która przysporzyła jej miana „rosyjskiego Verdun”. Przez Strękową Górę na obszarze LGD przebiega tzw. carski trakt lub „carska szosa” – biegnący przez niemal niezaludniony teren Bagien Biebrzańskich szlak komunikacyjny łączący Forty Łomżyńskie i Twierdzę Osowiec, w znacznej części zbudowany na usypanej na bagnach grobli

II wojnę światową na tym terenie upamiętnia obrona odcinka Wizna – jedna z najbardziej dramatycznych kart kampanii wrześniowej 1939 roku. Dowódcą odcinka był kapitan Władysław Raginis, który otrzymał zadanie spowolnienia natarcia z Prus Wschodnich. Obsada odcinka Wizna liczyła 720 żołnierzy i przez 4 dni powstrzymywała atak liczącego 42 tys. żołnierzy i 300 czołgów XIX-go korpusu pancernego dowodzonego przez generała Heinza Guderiana, słynnego teoretyka wojny błyskawicznej, powszechnie uważanego za jednego z najwybitniejszych dowódców II wojny światowej. Kapitan Raginis nie opuścił bronionej pozycji, wysadzając się w swoim schronie, a punkt oporu Górze Strękowej jest nazywany "Polskimi Termopilami". Walka z posiadającym wielką przewagę wrogiem i bohaterska śmierć kapitana Raginisa do dziś jest żywa w pamięci mieszkańców. Ruiny bunkra, w którym zginął, są potencjalnie jedną z atrakcji turystycznych w najbliższym sąsiedztwie LGD, jednak obecnie teren wokół ruin jest niezagospodarowany, a same ruiny nie są uporządkowane i udostępnione do zwiedzania.

Ze zdarzeń historycznych o znaczeniu potencjalnie istotnym dla rozwoju atrakcji turystycznych można wskazać jeszcze ślub Józefa Piłsudskiego z Marią z Koplewskich Juszkiewiczową w Paproci Dużej, w

tamtejszym zborze protestanckim. Ślub był połączony z przejściem Józefa Piłsudskiego na luteranizm.

Swoistym „zabytkiem” lat ostatnich jest dawny PGR Grądy-Woniecko. W latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych XX wieku zmeliorowano leżący pomiędzy Rutkami, Wizną a Zawadami kompleks torfowiskowy, liczący ok. 10 tys. hektarów. Powstać w tym miejscu miało wielkie, nowoczesne, wzorcowe gospodarstwo łąkarsko-hodowlane. Był to zarazem pierwszy krok do planowanego całkowitego zmeliorowania doliny Biebrzy. Skutki ekologiczne, gospodarcze i społeczne tego przedsięwzięcia mogą być znakomitym przykładem, jak nie należy prowadzić gospodarki rolnej na obszarach podmokłych. Grądy-Woniecko w latach siedemdziesiątych zaliczały się do najdrożej produkujących Państwowych Gospodarstw Rolnych w kraju. Procesy stepowienia wpłynęły na szybki spadek wydajności użytków zielonych, a posługiwanie się ciężkim sprzętem na podmokłym terenie było wyjątkowo uciążliwe. Dzisiaj w budynkach PGR mieści się Zakład Karny typu półotwartego.

Wnioski

- *Obszar był przez setki lat miejscem, w którym przebiegały najważniejsze procesy historyczne dotyczące nie tylko Polski, ale całego obszaru Europy północno-wschodniej.*
- *Warte akcentowania są powiązania logiki procesów historycznych z typem krajobrazu i środowiska przyrodniczego (względnie późne osadnictwo, wojenna przeszłość, obecność na obszarze i w bezpośrednim sąsiedztwie licznych fortyfikacji itp.).*

2.6 Ocena społeczno - gospodarcza obszaru (w tym potencjał demograficzny i gospodarczy obszaru oraz poziom aktywności społecznej)

Zakres analizy

Analiza obejmuje obszary następujących gmin:

- Szumowo,
- Zambrów,
- Kołaki Kościelne,
- Rutki,
- Zawady.

Analiza obejmuje charakterystykę obszaru z punktu widzenia potencjału rozwoju społeczno-ekonomicznego gmin i z punktu widzenia celów i mechanizmów wsparcia dostępnych w ramach Programu LEADER.

Wprowadzenie

Na terenie gmin wchodzących w skład LGD zamieszkuje 26 159 tysięcy mieszkańców. W tabeli nr 1 przedstawiono podstawowe dane dotyczące obszaru LGD z rozbiem na poszczególne gminy.

Tabela nr 1: Ludność, powierzchnia i sieć osadnicza gmin tworzących obszar LGD

Gmina	Liczba mieszkańców	Powierzchnia	Liczba wsi, osad i kolonii
Rutki	6 600	200 km ²	46
Kołaki Kościelne	2 429	74 km ²	24
Zambrów	9 001	299 km ²	72
Szumowo	4 885	141 km ²	20
Zawady	6 006	113 km ²	30
Razem	26 159	825,98 ²	192

Źródło: dane GUS na dzień 31-12-2006.

Potencjał demograficzny

Struktura demograficzna mieszkańców pięciu gmin wchodzących w skład LGD jest typowa dla obszarów wiejskich. Notuje się trendy bardzo podobne do wielu innych obszarów wiejskich w Polsce, istotne z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego:

- ujemny przyrost naturalny – w czterech z pięciu gmin (Kołaki Kościelne, Szumowo, Rutki i Zawady) zanotowano wieloletni trend spadku współczynnika przyrostu naturalnego,
- ujemne saldo migracji – na obszarze LGD zanotowano również ujemne saldo migracji. Jego rzeczywista skala nie jest w pełni reprezentowana w danych zebranych w urzędach gmin. Po wstąpieniu Polski do UE w maju 2004 roku w pięciu gminach wystąpiło zjawisko masowych migracji w poszukiwaniu pracy. Na podstawie dostępnych danych trudno oszacować jego skalę. Dodatkowym czynnikiem utrudniającym analizę jest fakt, że nie ma możliwości nawet wstępnych szacunków, w jakim zakresie są to tylko czasowe migracje zarobkowe, a w jakim stała emigracja z zamiarem opuszczenia miejsce zamieszkania w gminach wchodzących w skład LGD.

W konsekwencji tych zjawisk w części gmin występuje stały, nieznaczny spadek (np. w gminie Kołaki Kościelne w latach 2000-2005 liczba mieszkańców gminy zmniejsza się średnio o 11 osób) ludności.

Również w zakresie poziomu wykształcenia mieszkańców występuje wyraźne zróżnicowanie w zależności od wieku mieszkańców. W grupie wiekowej 20-29 lat znacznie większa część populacji ma minimum średnie lub wyższe wykształcenie. Ale warto podkreślić, że jednocześnie ta grupa cechuje się najwyższą mobilnością. A zatem grupa ta stanowi istotny potencjał rozwojowy, ale bez stworzenia bodźców do

zaangażowania się w życie społeczności lokalnych jest to raczej potencjał uśpiony.

Struktura populacji z punktu widzenia podziału na wiek produkcyjny, przed- i poprodukcyjny jest w niektórych gminach (np. gmina Zawady) mniej korzystna (większa proporcjonalnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym) niż w pozostałej części województwa podlaskiego, co wydaje się wynikać z rolniczego charakteru gmin wchodzących w skład LGD.

Dominujące trendy w gospodarce LGD

Należy wskazać na trzy główne czynniki będące potencjalnym źródłem bodźców dla rozwoju gospodarczego obszaru LGD:

- Położenie na osi drogi Warszawa-Białystok (droga tranzytowa w kierunku Rosji i krajów bałtyckich). Aspekt ten stanowi duży potencjalny atut, nie wykorzystany w chwili obecnej.
- Lokalizacja LGD w pomiędzy czterema lokalnymi centrami wzrostu (Białystok, Łomża, Zambrów, Ostrów Mazowiecki); centra te już obecnie stanowią źródło tworzenia dochodu dla mieszkańców LGD poprzez zatrudnianie mieszkańców LGD, jak i rynek odbioru produktów rolnych (produkcja mleka dla zakładów przetwórstwa mleka w Ostrowi Mazowieckiej i w Zambrowie).
- Niewykorzystany potencjał rozwoju turystyki wokół Biebrzy pod kątem zarówno regionalnych centrów wzrostu (Białystok, Łomża, Zambrów, Ostrów Mazowiecki), jak i dalszych potencjalnych rynków (brak bazy noclegowej; o produktach turystycznych można mówić tylko w przypadku gmin Zawady i Rutki; brak jednolitej koncepcji produktu turystycznego dla całej LGD i strategii jego rozwoju; do pozytywów zaliczyć należy działania LOT Brama na Bagna w zakresie oferty turystycznej gmin Wizna, Rutki i Zawady). Warto pamiętać, że po modernizacji drogi Warszawa-Białystok dostępność obszaru LGD dla mieszkańców Mazowsza znacznie się poprawi. Obszar LGD

może stanowić interesującą opcję zarówno dla segmentu turystyki weekendowej z obszaru aglomeracji warszawskiej, jak i dla segmentu dłuższych pobyków wakacyjnych, w tym dla poszukujących miejsca na dom letniskowy.

Z perspektywy tych trendów warto rozważyć obecną charakterystykę potencjału gospodarczego LGD w kontekście ich wykorzystania jako bodźców dla rozwijania potencjalnych możliwości rozwoju gospodarczego:

- Gminy wchodzące w skład LGD mają typowo rolniczy charakter. Na przykład w Szumowie 92% ludności zawodowo czynnej pracuje w rolnictwie. W pozostałych gminach ten odsetek jest niższy, niemniej jednak rolnictwo pozostaje dominującą dziedziną gospodarki lokalnej. Najdynamiczniej w ostatnich latach rozwijała się produkcja mleka przyczyniając się w znacznym stopniu do poprawy poziomu życia producentów tego surowca. Inne działy produkcji rolniczej (zboża, buraki, cukrowe, trzoda chlewna) również występują na obszarze LGD. Wydaje się zatem, że kontynuowanie dotychczasowych trendów produkcji rolniczej powinno być jednym z priorytetów działań LGD. Ponadto warto zwrócić uwagę, że dywersyfikacja działalności gospodarczej dla mieszkańców obszarów LGD wydaje się niewykorzystaną opcją. O ile na obecnym etapie słabych bodźców rynkowych na obszarze LGD na rozwój pozarolniczych form działalności gospodarczej jest to sytuacja do pewnego stopnia zrozumiała, to z punktu widzenia pobudzenia aktywności lokalnej powinien być to jeden z priorytetów.
- Jeśli chodzi o przedsiębiorczość to brak wyraźnie dominujących gałęzi. Na obszarze LGD nie występują duże zakłady. Dominują podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne działające w zakresie obsługi rolnictwa, prowadzenie placówek

handlowych i sektorze usług (budownictwo, naprawy i inne usługi rynkowe). W ostatnich latach w niektórych gminach (Szumowo) nastąpiła rozbudowa bazy przemysłu drzewnego i mineralnego.

- Biorąc pod uwagę turystykę jako preferowaną formę rozwoju gospodarki LGD zwraca uwagę słabo rozwinięta sfera usług. Na przykład gospodarstwa agroturystyczne są rozmieszczone bardzo nierównomiernie na terenie LGD. Podobnie wygląda sytuacja z szeroko pojętymi usługami gastronomicznymi.
- Warto również zwrócić uwagę na bardzo złą sytuację, jeśli chodzi o szeroko pojętą sferę publiczną. Brak miejsc typu świetlica, dom kultury, kawiarnia czy restauracja na obszarze LGD wywiera bardzo negatywny pośredni wpływ na rozwój gospodarczy. Brak miejsc spotkań czy rozrywek dla mieszkańców (nie tylko młodych ludzi, bo o poziomie zadowolenia z zamieszkania w danej miejscowości decydują możliwości rozwoju różnych form życia społecznego) zniechęca do osiedlenia się w takich miejscowościach. Należy zwrócić uwagę, że sfera publiczna jest oczywiście ważna z punktu widzenia potencjalnego rozwoju turystyki, ale równie ważna jest (jeśli nie ważniejsza) z perspektywy standardu życia stałych mieszkańców.

Dominujące trendy na lokalnym rynku pracy

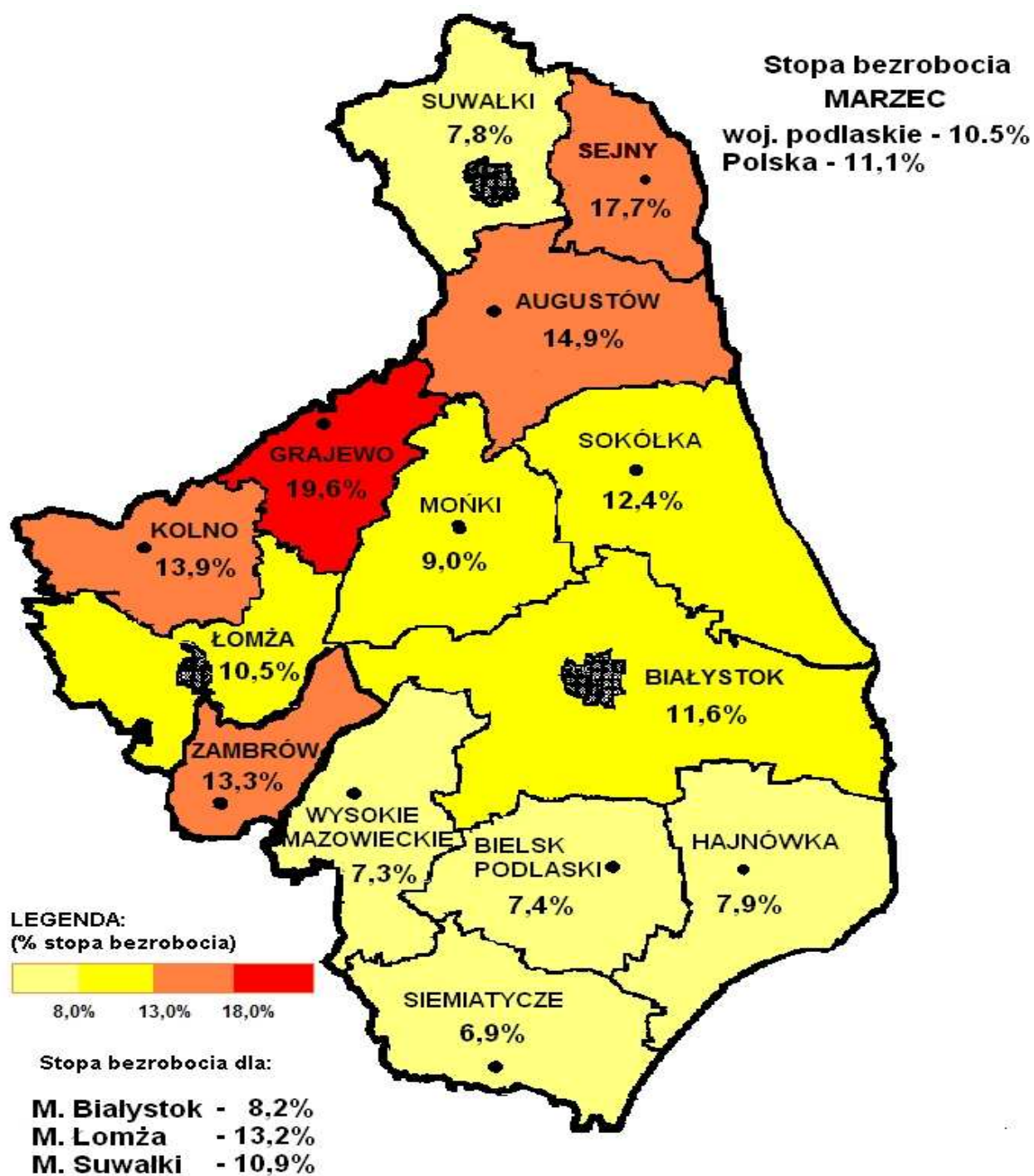
Na terenie LGD występowały te same trendy spadkowe w zakresie bezrobocia co w całym kraju. Jak ilustruje to mapa nr 2, poziom bezrobocia na terenie powiatów Zambrów (gminy Rutki, Kołaki Kościelne, Zambrów, Szumowo) oraz Białystok (gmina Zawady zlokalizowana jest w zachodniej części powiatu) w porównaniu z innymi powiatami województwa podlaskiego jest względnie wysoki, ale nie odbiega rażąco zarówno od średnich wartości wojewódzkich, jak i krajowych. Z analiz materiałów uzyskanych w ramach warsztatów strategicznych nie wynika

też, by szczególnie istotnym problemem dla obszaru LGD było bezrobocie niezarejestrowane.

Z punktu widzenia strategii LGD szczególnie istotna jest koncentracja podmiotów gospodarczych w powiecie zambrowskim (cały powiat poza miastem objęty jest LGD plus dodatkowo gmina Zawady z powiatu Białystok) w mieście Zambrowie. Otóż według danych Powiatowego Urzędu Pracy w Zambrowie (Analiza i ocena sytuacji na lokalnym rynku pracy w 2006 roku) aż 63% wszystkich podmiotów w tym powiecie zarejestrowanych jest właśnie w mieście Zambrowie (17% w gminie Zambrów, 9% w gminie Rutki, 8% w gminie Szumowo, a tylko 3 w Kołakach Kościelnych). Stąd też występuje zjawisko płytkiego rynku pracy na obszarze LGD, co jest konsekwencją koncentracji potencjalnych pracodawców na terenie miasta i gminy Zambrów.

Zatem wszelkie formy aktywizacji lokalnych zasobów pracy na terenie LGD pod kątem nie tylko poszukiwania pracy, ale przede wszystkim poszukiwania klientów poprzez, na przykład, świadczenie usług poza terenem własnego miejsca zamieszkania (np. brygady świadczące usługi budowlane) będą wysoce wskazane. Ponadto rozwój sfery usług w celu przyciągnięcie klienta spoza gminy jest również wskazaną opcją. Instrumentem do tego służącym jest przyjęcie rozwoju turystyki jako jednego z kierunków priorytetowych w rozwoju

LGD.

Mapa 2. Stopa bezrobocia, woj. podlaskie.
Źródło: Urząd Pracy Województwa Podlaskiego

Aktywność społeczna

Aktywność społeczna obszaru LGD opiera się na trzech filarach:

- Lokalnej Organizacji Turystycznej (skupiającej gminy Zawady Rutki i Wizna);
- szkolnictwie
- sieci Ochotniczych Straży Pożarnych.

We wszystkich gminach obszaru mamy do czynienia z wysoką aktywnością nauczycieli i dyrektorów szkół publicznych, dobrze przygotowanych do pełnienia roli liderów społecznych. Oprócz szkolnictwa publicznego, w gminach Kołaki Kościelne i Szumowo działają szkoły niepubliczne, prowadzone przez Stowarzyszenie „Edukator”. Generalnie stwierdza się duże zaangażowanie społeczności lokalnych w kwestię edukacji, a także znaczny potencjał aktywności młodzieży, która może być jednym z adresatów, a zarazem jednym z inicjatorów różnych przedsięwzięć w początkowym okresie rozwoju LGD.

Efektem aktywności LOT jest opracowanie Programu Rozwoju Turystyki obszaru Brama na Bagna, wstępne prace nad produktem turystycznym gmin należących do LOT (materiały informacyjne i promocyjne, oferta usług związana z atrakcjami regionu, częściowe oznakowanie szlaków turystycznych). Warto zwrócić uwagę na to, że oferta LOT związana jest z potencjałem Bagien Biebrzańskich i w związku z tym wykracza poza obszar LOT i LGD. Bez wątpienia potencjał ten stanowi istotny bodziec rozwoju turystyki dla gmin tworzących LOT, ale jego istnienie może mieć charakter nieco „usypiający”, gdyż ogranicza zainteresowanie rozwojem potencjału wewnętrznego. Zwraca w tym kontekście uwagę brak stowarzyszenia kwaterodawców, które byłoby narzędziem budowania głębszego związku LOT z lokalnymi społecznościami poprzez stworzenie poważnej grupy interesów której żywotną potrzebą byłby rozwój turystyki. W chwili obecnej LOT brakuje takiego „zakorzenienia biznesowego”, co ogranicza jej możliwości oddziaływania na rozwój lokalny.

Spośród innych organizacji działających na obszarze LGD należy wskazać Stowarzyszenie „Zambrowskie Produkty Regionalne”, którego działalność odpowiada potrzebom i aspiracjom wielu lokalnych przedsiębiorców i rolników, przede wszystkim mało- i średnioobszarowych. Działalność Stowarzyszenia jest dobrą platformą dywersyfikacji dochodów znaczącej grupy rolników obszaru LGD.

Jako mankament należy wskazać zaobserwowany w trakcie warsztatów nawyk myślenia raczej w kategoriach potrzeb własnej gminy, a nie całego obszaru LGD

Wnioski

Z punktu widzenia spójnych działań podejmowanych przez LGD na obszarze gmin Rutki, Kołaki Kościelne, Zambrów, Szumów i Zawady w kontekście oceny sytuacji społeczno-gospodarczej wydaje się, że należy zwrócić uwagę na następujące czynniki:

- Dominacja rolnictwa, ze szczególnym podkreśleniem produkcja mleka. Jest to zdecydowanie czynnik stabilizujący sytuację ekonomiczną rolników na obszarze LGD.*
- Słabość lokalnego rynku pracy wynikającego z dominacji przedsiębiorstw prowadzonych przez osoby fizyczne (małe firmy nie mające potencjału tworzenia dużej liczby miejsc pracy np. w usługach) oraz koncentracji potencjalnych pracodawców wokół miasta.*

Wymaga to działań w następujących kierunkach:

- Tworzenie popytu na usługi na obszarze LGD poprzez wypracowanie długofalowego programu rozwoju usług w zakresie turystyki opartej na zasobach gmin już współpracujących w ramach programu Brama na Bagna (gminy Zawady i Rutki jako położone bezpośrednio w obszarze bagien Biebrzańskich).*

- *Stworzenie infrastruktury zatrzymującej przejeżdżających kierowców na drodze Warszawa-Białystok poprzez rozwój usług gastronomicznych, hotelarskich, stacji benzynowych wokół tej drogi. Jest to szczególnie istotne dla gmin Szumowo, Zambrów i Kołaki Kościelne, których zasoby turystyczne są nie zbyt silną stroną. Zatem mogą one stanowić drugi krąg opierający rozwój usług na bazie zasobów turystycznych Bramy na Bagna.*
- *Eksport usług poza teren LGD w kierunku czterech regionalnych centrów wzrostu (Białystok, Łomża, Zambrów, Ostrów Mazowiecki) lub też na inne rynki (w tym rynki państw członkowskich UE). Negatywnym skutkiem takich działań są czasowe migracje pracowników (szczególnie młodych i mających kwalifikacje zawodowe).*
- *Wspieranie dywersyfikacji działalności na obszarach wiejskich. Opierając się stabilnej sytuacji w rolnictwie tworzenie alternatywnych źródeł dochodu bazujących na zasobach gospodarstw jest szczególnie istotne z punktu widzenia tworzenia źródeł dochodu dla dwóch grup problemowych: młodzież do 25 roku życia, kobiety oraz osoby bezrobotne powyżej 40 roku życia. O ile dla pierwszej grupy istnieje „wentyl bezpieczeństwa” w postaci wyjazdów do pracy zagranicę, o tyle dla dwóch pozostałych grup ten „wentyl” działa już tylko w bardzo ograniczonym zakresie.*

Istotnym elementem mającym pośredni wpływ na wykorzystanie potencjału rozwojowego LGD jest bardzo zły stan przestrzeni publicznej (światlic, domów kultury, miejsc przeznaczonych dla rozwoju różnych wspólnych form działania na rzecz społeczności lokalnych i umożliwiających spotkanie się członków społeczności).

Podsumowując, ocena potencjału społeczno-gospodarczego wskazuje na kierunki działań dla LGD z punktu widzenia różnych grup interesariuszy:

Samorządy. *Władze gmin już poprzez współpracę w ramach LGD wyrażają jasne stanowisko co do woli podejmowania wspólnych strategicznych działań na rzecz rozwoju pięciu gmin w oparciu o potencjał turystyczny Bramy na Bagna. Przy czym centrum są zasoby Bagien Biebrzańskich (gminy Zawady i Rutki) i w dalszym otoczeniu - (gminy Kołaki Kościelne, Zambrów, Szumowo) rozwój sfery szeroko pojętych usług wokół rdzenia Brama na Bagna.*

Rolnicy. *W przypadku tej grupy konieczne są dwa kierunki wsparcia:*

- Wykorzystywanie dobrej koniunktury w produkcji rolniczej. Biorąc pod uwagę znaczący wzrost cen na żywność na rynkach światowych w latach 2007-2008 wydaje się, że przynajmniej przez najbliższe 2-3 lata dobra koniunktura powinna się utrzymać (zdania ekspertów specjalizujących się w analizie rynków żywności są dalekie od jednoznaczności).*
- Zdecydowany rozwój różnych form dywersyfikacji na obszarach wiejskich jako mechanizm tworzenia dodatkowych źródeł dochodu dla mieszkańców obszarów wiejskich (szczególnie dla grup problemowych: kobiet, młodzieży do 25 roku życia oraz osób bezrobotnych powyżej 40 roku bez kwalifikacji zawodowych odpowiadających wymaganiom rynku pracy).*

Przedsiębiorcy. *W tym przypadku niezbędne jest tworzenie koniunktury poprzez działania samorządów w zakresie rozwoju turystyki (promocja, inwestycje publiczne). Strategia LGD może być postrzegana jako próba włączenia przedsiębiorców do określania priorytetów rozwojowych LGD.*

Społeczności lokalne. Głównym priorytetem jest w tym przypadku rozwój przestrzeni publicznej. Niedostatki w tej sferze mają bardzo negatywny wpływ na standard życia społecznego na obszarze LGD. Jest to problem powszechnie akcentowany przez wszystkich kluczowych interesariuszy z pięciu gmin.

2.7 Definicja specyfiki obszaru

Podsumowując niniejszą diagnozę, można wskazać następujące wyznaczniki specyfiki obszaru LGD Brama na Bagna:

Jest to obszar graniczny w sensie zarówno kulturowym, jak i historycznym. Ten drugi aspekt wydaje się być determinującym, gdyż na obszarze LGD nie mamy do czynienia ze specyficznymi formami kultury w sensie całościowym, tylko z formami gospodarowania związanymi z typem środowiska przyrodniczego, a to ukształtowało się w określony sposób pod wpływem czynników historycznych związanych z faktem położenia w bezpośrednim sąsiedztwie granicy politycznej, a do Unii Lubelskiej - nawet dwóch granic.

Jest to obszar „na szlaku”, czego dzisiejszym materialnym wyrazem jest przebieg drogi krajowej nr 8. Droga ta stanowi główną oś komunikacyjną obszaru LGD, a że jest główną drogą dojazdową na Podlasie z Warszawy, w pełni uzasadnia ujęcie jego specyfiki jako „bramy”, otwierającej przed podróżnym całą gamę atrakcji przyrodniczych, jakie oferuje Podlasie.

Łatwa dostępność większych aglomeracji (Białystok i Warszawa) determinuje obszar również problemowo: ważnym warunkiem jego rozwoju staje się zapewnienie mieszkańcom odpowiedniej jakości życia na miejscu i atrakcyjnej oferty lokalnego rynku pracy. Poważnym problemem obszarów wiejskich położonych w bezpośrednim sąsiedztwie większych

miast jest „odsysanie” wszystkich co bardziej przedsiębiorczych jednostek, co paradoksalnie sprawia, że zarówno w zakresie przedsiębiorczości, jak i aktywności obywatelskiej przewagę mają obszary bardziej izolowane. Zjawisko to jest typowe dla wszystkich większych centrów wzrostu otoczonych obszarami nieurbanizowanymi⁵.

3. Analiza SWOT dla obszaru objętego LSR

Analiza SWOT jest metodą identyfikacji uwarunkowań rozwojowych o raz metodą wspomagającą prognozowanie kierunków rozwoju obszaru bądź organizacji. Nazwa metody pochodzi od skrótu czterech angielskich słów: Strengths (atuty, mocne strony) , Weaknesses (słabości, słabe strony), Opportunities (możliwości, szanse) oraz Threats (zagrożenia). Prawidłowa interpretacja metody opiera się na założeniu, że dwa pierwsze pola analizy (mocne i słabe strony) dotyczą zjawisk i właściwości obszaru, na które społeczność jego mieszkańców może mieć wpływ, natomiast dwa następne (szanse i zagrożenia) wskazują na czynniki niezależne. Analiza obszaru powinna obejmować przeszłość, teraźniejszość oraz projekcje możliwych wariantów przemian w poszczególnych obszarach funkcjonalnych, co oznacza, że analiza nie może się ograniczać wyłącznie do wyliczenia czynników, ale wymaga również:

- określenia kierunku trendu, związanego z danym czynnikiem (malejący, rosnący, stały);
- oceny siły trendu (w skali 1 do 5, gdzie jeden oznacza bardzo słaby trend, a 5 – bardzo mocny)

---

⁵ Występuje na przykład wokół Płocka, gdzie w powiecie ziemskim płockim mamy do czynienia z wysokim jak na województwo mazowieckie poziomem długotrwałego bezrobocia i równoczesnym odsysaniem jednostek aktywnych, z czym wiąże się znaczna degradacja przestrzeni publicznej w miejscowościach położonych w strefie od kilkunastu do kilkudziesięciu km od miasta.

- wskazania poziomu istotności zidentyfikowanego czynnika bądź problemu (w skali 1 do 5, gdzie 1 oznacza: mało istotny, a 5: bardzo istotny).

Analiza została przeprowadzona w oparciu o informacje pozyskane podczas 3 warsztatów z mieszkańcami LGD, analizę źródeł zastanych oraz analizę wyników 2 ankiet, przeprowadzonych z dorosłymi mieszkańcami LGD oraz z młodzieżą w wieku od 16 do 21 lat.

Mocne strony

Zjawisko/problem	Kierunek trendu	Siła trendu	Istotność problemu/zjawiska
Przewaga rolniczego wykorzystania obszaru (możliwości rozwoju turystyki wiejskiej)		x	3
Stabilne warunki rozwoju gospodarstw towarowych (gospodarka mleczna)		3	3
Potencjał aktywności społecznej w grupie 40+, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet		4	5
Potencjał siły roboczej i kompetencji w grupie 40+		2	3
Rezerwy ilościowe potencjału ludzkiego do pracy w usługach turystycznych i okołoturystycznych		3	3
Dobra infrastruktura szkół stopnia podstawowego i gimnazjalnego		x	3
Zaangażowanie i aktywność środowiska edukacyjnego		4	5
Rozwój szkolnictwa niepublicznego		x	4
Doświadczenia aktywności społecznej (OSP, szkoły społeczne, stowarzyszenia)		2	4
Dotychczasowa promocja części obszaru: teren względnie znany w Polsce i w Europie		3	4
Możliwość wykorzystania wydarzeń historycznych w rozwoju produktu turystycznego		3	2
Częściowo zrealizowana dokumentacja techniczna szlaków turystycznych i ich oznakowanie		2	4
Powstanie LGD		2	5
Produkty regionalne już istniejące i perspektywy ich rozwoju)		3	5
Sieć placówek bibliotecznych i stosunkowo pokaźny księgozbiór		x	2
Zwodociągowanie obszaru		x	2
Bezpieczeństwo		2	3

Słabe strony

Zjawisko/problem	Kierunek trendu	Siła trendu	Istotność problemu/zjawiska
Niedorozwój lub brak przestrzeni publicznej		4	5
Słabo rozwinięte instrumentarium i sieć komunikacji społecznej (wykorzystanie internetu, lokalne media, inne kanały przekazu informacji)		4	5
Brak perspektyw rozwojowych dla mniejszych gospodarstw rolnych		3	4
Płytka rynek pracy: bardzo mała ilość ofert pracy	?	?	4
Niska dochodowość w sektorach pozarolniczych		2	3
Niski poziom przedsiębiorczości		2	4
Odpływ wykształconej młodzieży		3	3
Niedostateczne (jak dotychczas) zaangażowanie samorządu w animowanie LGD (z wyjątkiem gminy Zawady)		x	3
Niedostateczne zaangażowanie społeczności lokalnych w tworzenie LGD		2	4
Brak zrozumienia istoty podejścia typu LEADER w społecznościach obszaru LGD		2	4
Nierównomierny poziom aktywności organizacji pozarządowych na obszarze LGD		2	4

Szanse

Zjawisko/problem	Kierunek trendu	Siła trendu	Istotność problemu/zjawiska
Korzystne położenie na trasie Warszawa-Białystok		x	4
Perspektywa zakończenia realizacji drogi ekspresowej Warszawa-Białystok do 2012 r. (obwodnica Wyszkowa do jesieni 2008)	?	x	3
Warszawa jako ważny rynek źródłowy, generujący silny strumień ruchu turystycznego w segmentach turystyki aktywnej.		4	4
Znaczna atrakcyjność turystyczna części obszaru LGD		x	3
Prognoza długoletniej koniunktury rozwoju turystyki w Europie i w Polsce		4	4
Moda na ekoturystykę w Europie		4	4
Natura 2000 jako marka		4	4
Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie obszarów o dużej atrakcyjności w zakresie ekoturystyki (BPN, NPN, NPK) oraz kulturowej (Tykocin)		x	4
Konieczność wdrażania dyrektyw UE w zakresie ochrony środowiska – koniunktura dla tworzenia „zielonych miejsc pracy”		4	3

Zagrożenia

Zjawisko/problem	Kierunek trendu	Siła trendu	Istotność problemu/zjawiska
Możliwość pogorszenia się ogólnej koniunktury gospodarczej w perspektywie najbliższych 3 lat		4	3
Konkurencja leżących w pobliżu obszarów o większej atrakcyjności turystycznej	?	x	2
Utrudnienia prawne w inwestowaniu na części obszaru (obszary chronione)		x	2
Ograniczenia klimatyczne dla wydłużenia sezonu turystycznego		x	3

4. Cele ogólne i szczegółowe LSR oraz planowane do realizacji przedsięwzięcia

4.1 Cele strategiczne, cele operacyjne, działania i propozycje projektów

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
1. Rewitalizacja i budowa przestrzeni publicznej	1.1 Odnowa wsi	<p>1.1.1 Inicjatywy poprawy estetyki wsi</p> <p>1.1.2 Urządzanie miejsc użyteczności publicznej na wolnym powietrzu</p> <p>1.1.3 Miejsca użyteczności publicznej pod dachem</p> <p>1.1.4 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>	<p>1.1.1.1 Konkurs na najpiękniejszą wieś obszaru LGD (nasz pomysł na wieś)</p> <p>1.1.1.2 „Pamiętajcie o ogrodach” – program edukacyjno-promocyjny, którego celem byłoby spopularyzowanie modelu „ogrodu polskiego”. Połączony z konkursem</p> <p>1.1.2.1 Place zabaw dla dzieci</p> <p>1.1.2.2 <i>Forum rusticanum</i> – opracowanie (przy pomocy architektów zieleni i urbanistów) kilku wzorców (planów) centrów życia społecznego na wolnym powietrzu (parki, skwery, minitargowiska, place itp.)</p> <p>1.1.3 Adaptacja remiz OSP jako klubokawiarni</p>

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
	<p>1.2 Rozwój i podnoszenie jakości infrastruktury sportowej i rekreacyjnej</p> <p>1.3 Promocja aktywnego wypoczynku i rozwój kultury fizycznej</p>	<p>1.2.1 Badanie potrzeb w zakresie budowy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i wyposażenia sportowego</p> <p>1.2.2 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny.</p> <p>1.3.1 Badanie potrzeb w zakresie aktywnego wypoczynku i kultury fizycznej</p> <p>1.3.2 Szkolenia i pokazy</p>	<p>1.2.2.1 Budowa, adaptacja modernizacja, remonty i wyposażenie obiektów sportowych i rekreacyjnych</p> <p>1.3.2.1 Organizacja imprez (festynów, zawodów, zlotów, pokazów, szkoleń) promujących aktywny wypoczynek, rekreację ruchową, sport</p>
2. Budowa systemu komunikacji społecznej	2.1 Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla rozwoju kapitału ludzkiego	<p>2.1.1 Upowszechnienie dostępu do internetu na obszarze LGD</p> <p>2.1.2 Rozwój dziennikarstwa internetowego</p> <p>2.1.3 Rozwój internetowych instrumentów komunikacji (sieć tematycznych i lokalnych stron www, forum dyskusyjne, gazeta elektroniczna</p> <p>2.1.4 Szkolenia dotyczące wykorzystania TIK adresowane do przedsiębiorców, wybranych grup pracowników, bezrobotnych, rolników, emerytów i młodzieży (międzypokoleniowe);</p>	<p>2.1.1.1 Opracowanie analizy jakości i cen usług providerskich na potrzeby mieszkańców LGD</p> <p>2.1.1.2 Utworzenie Lokalnego Centrum Informatyki doradztwo przy zakupie sprzętu, wyborze providera, usługi informatyczne i szkolenia dla społeczności.</p> <p>2.1.2.1 Warsztaty dziennikarstwa multimedialnego dla młodzieży.</p> <p>2.1.3.1 Inspirowanie co najmniej 2 gazet elektronicznych w oparciu o kadry warsztatów dziennikarskich</p> <p>2.1.3.2 Konkurs na najciekawszą stronę www oraz blog o tematyce lokalnej</p>

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
	<p>2.2 Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla sprawnego zarządzania LGD</p> <p>2.3 Działania na rzecz wzrostu spójności przestrzennej LGD</p>	<p>2.2.1 Opracowanie i wdrożenie sieci szybkiego obiegu informacji w oparciu o internet</p> <p>2.2.2 System doradztwa dla liderów i koordynatorów projektów oparty o internet.</p> <p>2.2.3 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p> <p>2.3.1 Opracowanie koncepcji ścieżek rowerowych łączących główne ośrodki obszaru LGD i współpraca z administracją dla jej realizacji</p>	

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
3. Rozwój potencjału gospodarczego LGD	3.1 Stworzenie systemu wyłaniania i wsparcia projektów ⁶	<p>3.1.1 Opracowanie metodologii działania Moderadora (w oparciu o metodologię formation-developpement)</p> <p>3.1.2 Stworzenie puli doradców-ekspertów (w jak największym zakresie w oparciu o zasoby lokalne) jako jedno</p> <p>3.1.3 Stworzenie stanowiska Moderadora Przedsiębiorczości.</p> <p>3.1.4 Wdrożenie systemu</p>	

---

⁶ Opis systemu w załączniku do Strategii.

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
	3.2 Obszar LGD regionem turystycznym	<p>3.2.1 Opracowanie strategii rozwoju produktu turystycznego opartego na zasobach naturalnych, kulturowych, infrastrukturze (istniejącej i planowanej) obszaru LGD oraz już istniejących produktach</p> <p>3.2.2 Rozwój turystyki na obszarach wiejskich</p> <p>3.2.3 Rozwój imprez kulturalnych i masowych promujących region i integrujących społeczność lokalną</p> <p>3.2.4 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>	<p>3.2.1.1 Strategia rozwoju produktu turystycznego jako produktu sieciowego</p> <p>3.2.1.2 Strategia promocji produktu turystycznego</p> <p>3.2.1.3 Koncepcja jednolitej wizualizacji produktu w materiałach drukowanych, elektronicznych i w terenie.</p> <p>3.2.2.1 Realizacja szkoleń i wyjazdów studyjnych dotyczących organizacji i rozwoju turystyki wiejskiej z wykorzystaniem najlepszych polskich i zagranicznych przykładów i doświadczenia lokalnego</p> <p>3.2.2.2 Integracja świadczących usługi w zakresie turystyki i usług okołoturystycznych</p> <p>3.2.2.3 Wsparcie dla konkretnych przedsięwzięć (kwatery, gastronomia, atrakcje itp.)</p> <p>3.2.3.1 Opracowanie koncepcji rozwoju i koordynacji imprez oraz scenariuszy nowych imprez o charakterze integracyjnym i promocyjnym</p>

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
	3.3 Poszukiwanie nisz rynkowych dla mniejszych gospodarstw rolnych LGD	<p>3.3.1 Promocja lokalnych produktów spożywczych wykreowanie nowych</p> <p>3.3.2 Promocja i rozwój energetyki opartej o lokalne roślinne produkty rolne (biomasa)</p> <p>3.3.3 Promocja i rozwój rolnictwa ekologicznego</p>	<p>3.3.1.1 Rozwój i promocja zambrowskich produktów regionalnych (przedsiębiorstwo Karczma Zambrowska)</p> <p>3.3.1.2 Współtworzenie (wspólnie z innymi, zainteresowanymi LGD Szlaku Produktów Regionalnych Południowego Podlasia)</p> <p>3.3.2.1 Opracowanie studium dotyczącego możliwości rozwoju energetyki opartej na lokalnych roślinnych produktach rolnych (biomasa);</p> <p>3.3.2.2 Realizacja szkoleń dotyczących rozwoju energetyki opartej na lokalnych roślinnych produktach rolnych dla zainteresowanych osób/podmiotów;</p> <p>3.3.3.1 Realizacja szkoleń, wyjazdów studyjnych i staży, dotyczących organizacji i prowadzenia gospodarstw ekologicznych z wykorzystaniem najlepszych polskich przykładów i doświadczenia lokalnego.</p>

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
	3.4 Rozwój usług	<p>3.4.1 Analiza rynku usług na obszarze LGD (m.in. na użytek Moderadora Przedsiębiorczości)</p> <p>3.4.2 Organizacja szkoleń zawodowych i doradztwa zawodowego w zakresie usług</p> <p>3.4.3 Promocja legalizacji działalności prowadzonej na czarno (rola Moderadora)</p>	<p>3.4.1.1 Analiza potrzeb konsumentów lokalnych</p> <p>3.4.1.2 Analiza możliwości i potencjalnych kierunków eksportu usług (w skali kraju i regionu)</p>
4. Aktywizacja i integracja społeczności LGD dla działań prorozwojowych	4.1 Promocja idei LGD w społecznościach lokalnych	<p>4.1.1 Opracowanie i ustawienie tablic określających teren działania LGD (zgodnych z koncepcją wizualizacji (zintegrowanie z wizualizacją na rzecz turystyki)</p> <p>4.1.2 Społeczna akcja inwentaryzacji dziedzictwa i walorów kulturowych i przyrodniczych LGD (konkursy i warsztaty)</p> <p>4.1.3 „Poznajmy się” - cykl imprez integracyjnych, organizowanych przez każdą z gmin LGD, na które zaproszeni zostaną mieszkańcy pozostałych gmin</p> <p>4.1.4 Cykl wyjazdów studyjnych do wiodących LGD w Polsce i za granicą dla liderów i potencjalnych projektodawców</p> <p>4.1.5 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>	<p>4.1.2.1 Letnia akcja inwentaryzacji dziedzictwa – projekt wakacyjny, połączony z aktywnym wypoczynkiem</p> <p>4.1.2.2 „Jestem stąd” Konkurs dla młodzieży z obszaru LGD na najciekawszą prezentację multimedialną, tekst, wystawę fotograficzną lub film o swojej rodzinnej miejscowości lub gminie. Może to być także temat warsztatów</p>

CEL STRATEGICZNY	CEL OPERACYJNY	Przedsięwzięcie	Propozycje operacji
	<p>4.2 Aktywizacja i rekreacja</p> <p>4.3 Aktywizacja zawodowa społeczności LGD</p>	<p>4.2.1 Organizacja imprez sportowych dla ogółu mieszkańców LGD;</p> <p>4.2.2 Sformułowanie oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych dla mieszkańców LGD i jej promocja na całym obszarze</p> <p>4.3.1 Analiza lokalnego rynku pracy (popyt i podaż) m.in. na potrzeby Moderadora Przedsiębiorczości;</p> <p>4.3.2 Integracja doradztwa zawodowego na obszarze LGD (Moderator, szkolni doradcy, doradcy PUP) i połączenie go z aktywnym pośrednictwem pracy</p> <p>4.3.3 Szkolenia zawodowe.</p>	<p>4.2.1.1 Olimpiada 5 gmin</p> <p>4.3.2.1 Opracowanie systemu monitoringu rynku pracy</p>

4.2 Krótki opis przedsięwzięć

Cel strategiczny „Rewitalizacja i budowa przestrzeni publicznej” podzielony został na dwa cele operacyjne: związany z tworzeniem strefy wspólnego przebywania, związanej z dowolnymi typami aktywności oraz związany ze sferą sportu i rekreacji. Sport i rekreacja, jako forma aktywności zbiorowej ma szczególny charakter budowania więzi, stąd wyodrębnienie go w postaci osobnego celu operacyjnego. Przedsięwzięcia w ramach pierwszego celu operacyjnego wybrano z uwagi na:

a/ „wymuszenie” zbiorowego zaangażowania obywateli w przypadku inicjatyw poprawy estetyki wsi;

b/ różne typy przestrzeni do ewentualnego zagospodarowania (otwarta i pod dachem)

W przypadku sfery sportu i rekreacji brak w chwili obecnej danych co do rzeczywistych potrzeb w zakresie potencjalnej aktywności obywateli. Brak wiedzy na temat ewentualnej oferty zajęć i wiążących się z tym potrzeb tworzenia infrastruktury na pierwszy plan wysuwa konieczność przeprowadzenia badań w tym obszarze. Z drugiej strony oczekiwania mieszkańców LGD są tu ograniczone brakiem wiedzy o możliwościach spędzania czasu w formie różnych zajęć sportowych i rekreacyjnych. Potencjał niektórych Partnerów w tym zakresie (Stowarzyszenie „Integra”) umożliwia aktywizację i integrację mieszkańców poprzez popularyzowanie nowych, mało kosztownych, a zarazem interesujących form rekreacji, stąd propozycja przedsięwzięcia „Szkolenia i pokazy”.

Cel strategiczny „Budowa systemu komunikacji społecznej” ma dwa aspekty: informacyjny i spójności przestrzennej. Wymianie informacji służyć ma szereg przedsięwzięć związanych z wykorzystaniem internetu. Na obszarze LGD brak tradycji tworzenia i korzystania z prasy lokalnej, co przemawia za promocją innej, prostszej organizacyjnie i tańszej formy

komunikacji. Wiąże się to również z potencjalnie dużym zainteresowaniem młodzieży różnymi formami komunikacji internetowej. W tym wypadku młodzież może być grupą inicjatywną, z której aktywności skorzystać może w przyszłości ogół mieszkańców LGD. Spójność przestrzenna w kontekście komunikacji społecznej jest o tyle istotna, że obszar LGD jest dość rozległy, a zarazem niezbyt gęsto zaludniony. Droga S 8 stanowi wprawdzie dobrą oś komunikacyjną LGD, dostępną jednak przede wszystkim dla samochodów i korzystających z komunikacji publicznej. Powiązanie gmin LGD siecią ścieżek rowerowych, których głównymi użytkownikami byłiby mieszkańcy obszaru, sprzyjałaby powszechnej integracji mieszkańców obszaru LGD, a zarazem poprawiłaby bezpieczeństwo przemieszczania się, co stanowiłoby dodatkową motywację mobilności. To ostatnie jest szczególnie ważne w przypadku dzieci i młodzieży.

Dla realizacji celu strategicznego „Rozwój potencjału ekonomicznego LGD” kluczowe jest stworzenie systemu wyłaniania i wspierania projektów (Załącznik nr 1). Specyfika gospodarki obszaru zadecydowała o wyborze 3 priorytetów: rolnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb rolnictwa średnio- i drobnotowarowego, turystyki oraz usług. Brak pogłębionych badań w zakresie potrzeb tych obszarów gospodarki obszaru na pierwszym miejscu stawia konieczność rozpoznania ich możliwości rozwojowych. W przypadku turystyki, z uwagi na dokonania LOT „Brama na Bagna” konieczne są przede wszystkim prace nad pogłębioną strategią rozwoju produktu turystycznego.

Realizacja celu strategicznego „Aktywizacja i integracja społeczności LGD dla działań prorozwojowych” jest warunkiem koniecznym powodzenia realizacji 3 pierwszych celów. Przedsięwzięcia z tego obszaru stanowią rodzaj „pomocy technicznej” we wdrażaniu strategii.

5. Misja LGD

5.1 Wprowadzenie metodologiczne

Przystępując do wyznaczenia misji Stowarzyszenia, należy przede wszystkim podkreślić, że beneficjentami strategii są mieszkańcy obszaru LGD. LGD jest organizacją nastawioną na jak najlepsze wykorzystanie wewnętrznego potencjału oraz możliwości zewnętrznych - na użytek własnego rozwoju. Stowarzyszenie powstaje w celu zaspokojenia żywotnych potrzeb mieszkańców obszaru oraz dla rozwiązania ich problemów. Stowarzyszenie nie stawia sobie żadnych celów wykraczających poza potrzeby obszaru LGD, a cele o szerszym zasięgu realizuje pośrednio, wpisując się w logikę rozwoju regionu i kraju. Wynika z tego wniosek, że adresatami misji są wyłącznie mieszkańcy obszaru LGD, a misja ma być przede wszystkim komunikatem streszczającym ich dążenia oraz służącym ich integracji wokół wdrażania strategii.

Przyjmując taki punkt widzenia, misja powinna informować mieszkańców obszaru i aktywne podmioty lokalne o kierunku rozwoju, przyjętym w ramach strategii. Daje to im możliwość uwzględnienia wdrażania strategii w planowaniu własnych przedsięwzięć oraz wykorzystania oferowanych w ramach strategii możliwości wsparcia. Misja powinna zarysowywać strategiczny kontekst dla wszelkich działań na rzecz indywidualnej, jak i zbiorowej pomyślności na obszarze LGD. Nie oznacza to oczywiście dla dowolnego podmiotu przymusu wpisywania się w ów kontekst, misja jednak powinna stanowić dla wszystkich mieszkańców obszaru i działających na nim organizacji jednoznaczną ofertę powiązania własnych strategii z Lokalną Strategią Rozwoju.

5.2 Sformułowanie misji LSR

Na podstawie analizy, dokonanej w niniejszym dokumencie strategicznym, można stwierdzić, że jednym z najpoważniejszych ryzyk

rozwojowych obszarów jest **ryzyko wystąpienia próżni społecznej, kulturalnej i gospodarczej, związane z korzystnym położeniem i dobrym skomunikowaniem z regionalnymi centrami wzrostu (Białystok, Łomża, Ostrów Mazowiecka, Zambrów) oraz z Warszawą.** Mieszkańcy obszaru LGD mają (w porównaniu do przeważającej części obszarów wiejskich w Polsce) względnie dobry dostęp do atrakcyjnych rynków pracy (przede wszystkim Warszawa i Białystok); dobra koniunktura na rynku produktów mleczarskich stwarza też dobre podstawy dla rozwoju znacznej części gospodarstw rolnych obszaru. Z uwagi na jakość życia ocenianą od strony lokalnej oferty kulturalnej, rekreacyjnej, możliwości aktywności społecznej czy nawet towarzyskiej – obszar przedstawia się zdecydowanie niezadowolająco, co jest istotną barierą rozwojową, a w dalszej przyszłości zagraża wyludnianiem się obszaru, przede wszystkim opuszczaniem go przez jednostki najbardziej aktywne i przedsiębiorcze. Równocześnie takie aspekty jakości życia, jak zdrowotność środowiska naturalnego, poziom bezpieczeństwa, brak istotnych źródeł hałasu – stanowiąc powinny nie tylko fundament turystycznej atrakcyjności obszaru, ale i powinny też przesądzać o jego wartości w oczach mieszkańców. Z położenia obszaru wynika możliwość synergicznego łączenia lokalnej i zewnętrznej oferty rynku pracy, lokalnej i zewnętrznej oferty aktywności pozazawodowej (społeczna, kulturalna, edukacyjna, towarzyska itp.) oraz środowiskowych czynników jakości życia. Jako minimalny poziom sukcesu można tu wskazać zapobieżenie wyludnianiu się obszaru, zwłaszcza opuszczaniu go przez jednostki aktywne i przedsiębiorcze.

Z tego względu proponujemy następujące sformułowanie misji LGD:

Wieloaspektowe budowanie jakości życia mieszkańców obszaru LGD przy wykorzystaniu jego walorów przyrodniczo-środowiskowych.

W wersji hasłowej sformułowanie misji LGD może brzmieć:

NATURALNIE – JAKOŚĆ ŻYCIA!

6. Spójność specyfiki obszaru z celami LSR

Tabela nr 2: Powiązania celów strategii ze specyfiką obszaru LGD

Cel strategiczny	Elementy specyfiki obszaru LGD
Rewitalizacja i budowa przestrzeni publicznej	<ul style="list-style-type: none"> • Uwiad przestrzeni publicznej jako generalny problem obszaru • Bliskość atrakcyjnych centrów wzrostu.
Budowa systemu komunikacji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Rozległość i stosunkowo rzadkie zaludnienie obszaru • Brak mediów lokalnych
Rozwój potencjału gospodarczego LGD	<ul style="list-style-type: none"> • Dobre perspektywy gospodarki mlecznej • Brak rynków zbytu dla gospodarstw małych i średnich • Dobre warunki do rozwoju turystyki – bliskość terenów o dużej atrakcyjności przyrodniczej, dobra dostępność komunikacyjna obszaru • Brak lokalnego rynku usług. • Płytki rynek pracy w sąsiedztwie atrakcyjnych wielkomiejskich rynków warszawy i Białegostoku.
Aktywizacja i integracja społeczności LGD dla działań prorozwojowych	<ul style="list-style-type: none"> • Stosunkowo niska aktywność organizacji pozarządowych. • Duży potencjał aktywności młodzieży i grupy wiekowej 45+, zwłaszcza kobiet.

7. Uzasadnienie podejścia zintegrowanego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć

Podejście zintegrowane w ramach niniejszej strategii realizowane jest przede wszystkim w dwóch planach:

- spójności celów, przedsięwzięć i operacji;
- wykorzystania różnego typu zasobów lokalnych.

Dla wszystkich celów strategicznych można wskazać jeden wspólny mianownik, jakim jest dążenie do maksymalnej integracji obszaru różnymi środkami: poprzez wspólne dla całości obszaru kształtowanie przestrzeni publicznej, wprowadzanie nowego instrumentarium komunikacji społecznej, realizację systemu wyłaniania i wspierania projektów, integrację i budowanie tożsamości społeczności obszaru LGD.

Twórcy strategii wyszli z założenia, że jednym z najważniejszych warunków rozwoju obszaru LGD jest wzmocnienie czynników integracji społecznej, co wymaga działań koncepcyjnych i inwestycyjnych w zakresie kształtowania przestrzeni publicznej (cel strategiczny 1), promocji integracji społeczności przez różnego typu działania miękkie (cel strategiczny 4) oraz rozwój nowoczesnych środków komunikacji.

Ważnym, ogarniającym całość realizowanej strategii - choć odnoszącym się bezpośrednio do celu strategicznego 3 - jest wprowadzenie systemu wyłaniania i wspierania projektów (patrz: Załącznik nr 1). Powodzenie tego systemu - opartego m.in. na budowaniu społecznej solidarności wokół projektu - zależne będzie w znacznej mierze od stopnia integracji społecznej, której uzyskaniu służą pozostałe cele strategiczne.

Drugim wspólnym mianownikiem założonych celów i przedsięwzięć jest uwzględnianie przyrodniczo-środowiskowej specyfiki obszaru jako istotnego czynnika rozwoju (patrz: Misja LGD).

Strategia przewiduje łączenie wykorzystania specyfiki przyrodniczej, kulturowej i historycznej w planowanych operacjach, co stanowi łączenie różnego typu zasobów. W największym stopniu odnosi się to do projektów związanych z turystyką

8. Uzasadnienie podejścia innowacyjnego dla planowanych w ramach LSR przedsięwzięć.

Innowacyjność strategii wyraża się poprzez wprowadzenie nowoczesnych instrumentów komunikacji (internet) jak ważnego czynnika integracji społeczności oraz instrumentarium wspierającego zarządzanie LGD.

Zasadniczą innowacją, wprowadzaną przez niniejszą strategię, będzie jednak zbudowanie systemu wyłaniania i wspierania projektów, który pozwoli na integrację możliwości oferowanych w ramach różnych programów operacyjnych i polityk. System ten stanowi rodzaj inżynierii szkoleniowo-doradczej, opartej na dwóch założeniach:

- każde działanie szkoleniowe i doradcze wiąże się z konkretnym projektem;
- beneficjenci działań są przede wszystkim mieszkańcami danego terytorium, a dopiero w dalszej kolejności przedstawicielami określonej kategorii społeczno-zawodowej.

Podejście to wzorowane jest na francuskiej metodologii zw. formation-developpement. Szczegółowy opis metodologii przedstawiony jest w Załączniku nr 1 do niniejszej strategii.

9. Procedura wyboru operacji przez LGD w ramach wdrażania LSR

Wybór operacji leży w kompetencjach Rady Stowarzyszenia.

Procedura obejmuje w danym momencie dwa kroki:

1. Procedurę oceny zgodności operacji z celami strategii.
2. Procedurę kwalifikowania operacji w oparciu o kryteria lokalne.

Ocena zgodności z celami strategii polega na uzyskaniu odpowiedzi na następujące pytania:

- Czy operacja przyczynia się do realizacji jednego lub większej ilości celów strategicznych?
- Czy operacja przyczynia się do realizacji jednego lub większej ilości celów operacyjnych?
- Czy operacja jest zgodna z przedsięwzięciami planowanymi w ramach strategii?

Kwalifikacja w oparciu o kryteria lokalne polega na przyznawaniu dodatkowej punktacji za uwzględnienie następujących kryteriów:

- zastosowanie technologii przyjaznych środowisku;
  - zastosowanie odnawialnych źródeł energii;
  - zgodność z zasadami zrównoważonego rozwoju i szczegółowymi zapisami w tym zakresie, zawartymi w lokalnych i regionalnych dokumentach planistycznych;
- w przypadku operacji inwestycyjnych lub z komponentem inwestycyjnym;
- zasięg operacji obejmujący więcej niż jedną gminę
  - wpływ na integrację społeczności LGD
  - powiązania i komplementarność z innymi przedsięwzięciami

- wykorzystanie lokalnych zasobów pracy, surowców, dziedzictwa kulturowego i historycznego, walorów przyrodniczych, innych)
- wpływ na promocję obszaru

- w przypadku wszystkich operacji.

Kryterium decydującym o kwalifikacji projektów inwestycyjnych realizowanych na obszarach chronionych i w ich otulinie będzie ich zgodność z odnośnymi przepisami o ochronie środowiska.

10. Budżet LSR dla każdego roku realizacji LSR

Rok	Kategoria kosztu / wydatku	Działania osi 4 Leader											
		4.1/413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju					4.21 Wdrażanie projektów współpracy			4.31 Funkcjonowanie lokalnej grupy działania			Razem oś 4
		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej	Tworzenie i rozwój mikro-przedsiębiorstw	Odnowa i rozwój wsi	Małe projekty	Razem 4.1/413	Przygotowanie projektów współpracy	Realizacja projektów współpracy	Razem 4.21	Funkcjonowanie LGD (koszty bieżące)	Nabywanie umiejętności i aktywizacja	Razem 4.31	
2008-2009	całkowite				70 000	70 000			0	55 000	15 000	70 000	140 000
	kwalifikowalne				70 000	70 000			0	55 000	15 000	70 000	140 000
	do refundacji				49 000	49 000			0	55 000	15 000	70 000	119 000
2010	całkowite	500 000		800 000	200 000	1 500 000	15 654	28 000	43 654	90 000	50 000	140 000	1 683 654
	kwalifikowalne	500 000		800 000	200 000	1 500 000	15 654	28 000	43 654	90 000	50 000	140 000	1 683 654
	do refundacji	250 000		600 000	140 000	990 000	15 654	28 000	43 654	90 000	50 000	140 000	1 173 654
2011	całkowite		400 000	1 000 000	200 000	1 600 000			0	90 000	50 000	140 000	1 740 000
	kwalifikowalne		400 000	1 000 000	200 000	1 600 000			0	90 000	50 000	140 000	1 740 000
	do refundacji		200 000	750 000	140 000	1 090 000			0	90 000	50 000	140 000	1 230 000
2012	całkowite	400 000			200 000	600 000	9 499	22 306	31 805	90 000	35 000	125 000	756 805
	kwalifikowalne	400 000			200 000	600 000	9 499	22 306	31 805	90 000	35 000	125 000	756 805
	do refundacji	200 000			140 000	340 000	9 499	22 306	31 805	90 000	35 000	125 000	496 805
2013	całkowite		500 000		200 000	700 000			0	90 000	35 000	125 000	825 000
	kwalifikowalne		500 000		200 000	700 000			0	90 000	35 000	125 000	825 000
	do refundacji		250 000		140 000	390 000			0	90 000	35 000	125 000	515 000
2014	całkowite				83 926	83 926				80 000		80 000	163 926
	kwalifikowalne				83 926	83 926				80 000		80 000	163 926
	do refundacji				58 748	58 748				80 000		80 000	138 748
2015	całkowite									49 437		49 437	49 437
	kwalifikowalne									49 437		49 437	49 437
	do refundacji									49 437		49 437	49 437
2008-2015	całkowite	900 000	900 000	1 800 000	953 926	4 553 926	25 153	50 306	75 459	544 437	185 000	729 437	5 358 822
	kwalifikowalne	900 000	900 000	1 800 000	953 926	4 553 926	25 153	50 306	75 459	544 437	185 000	729 437	5 358 822
	do refundacji	450 000	450 000	1 350 000	667 748	2 917 748	25 153	50 306	75 459	544 437	185 000	729 437	3 722 644

11. Opis procesu przygotowania LSR

Strategia została opracowana wyniku konsultacji społecznych prowadzonych z inicjatywy Zarządu LGD, koordynowanych przez Tomasza Liniewicza. Proces tworzenia strategii był wspierany przez dwóch ekspertów zewnętrznych: Witolda Pieniążka i Janusza Dąbrowskiego.

W ramach konsultacji odbyły się cztery spotkania warsztatowe z partnerami LGD oraz przeprowadzono badanie ankietowe społeczności przy wsparciu nauczycieli i uczniów szkół obszaru LGD. Ponadto przy opracowywaniu strategii wykorzystano następujące źródła zastane:

- Lokalne Plany Rozwoju gmin Zawady, Rutki, Kołaki Kościelne.
- Strategię gminy Zawady.
- Studium zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo.
- Opracowania historyczne i etnograficzne.
- Program ochrony Środowiska Woj. Podlaskiego wraz z Prognozą Oddziaływania Programu na Środowisko
- Powiatowy Plan Gospodarki Odpadami oraz Powiatowy Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Zambrowskiego
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Białostockiego
- Strategia Marketingowa dla Doliny Biebrzy.

12. Opis procesu wdrażania i aktualizacji LSR

Na wdrażanie strategii składają się następujące komponenty:

- promocja i komunikacja społeczna;
- konsultowanie celów i przedsięwzięć;
- wybór operacji;
- monitoring i ewaluacja strategii.

Promocja i komunikacja społeczna jest przedmiotem celu strategicznego 2 i celu strategicznego 4 strategii. W związku z tym przewidywane są w tym obszarze przede wszystkim przedsięwzięcia i operacje przewidziane w ramach tych dwóch celów. Ponadto twórcy strategii zakładają zastosowanie następujących środków komunikacji:

- spotkania z mieszkańcami obszaru LGD;
- ulotki i plakaty kierowane do mieszkańców LGD;
- regularne przekazywanie informacji i wdrażaniu lokalnej strategii rozwoju prasie regionalnej i innym mediom regionalnym dostępnym na obszarze LGD.

Konsultowanie celów i przedsięwzięć każdorazowo będzie obowiązkowym punktem porządku obrad Walnego Zebrania Członków. Pomiedzy Walnymi Zebraniem gromadzenie wniosków i uwag na temat strategii będzie należało do obowiązków Zarządu.

Procedura wyboru operacji opisana jest w rozdziale 9.

Zasady monitoringu i ewaluacji ujęte są w rozdziale 13.

13. Zasady i sposób dokonywania ewaluacji własnej

System monitoringu i ewaluacji (oceny) jest istotnym elementem wspierającym i ukierunkowującym działania w ramach działania LGD zarówno pod względem ilościowym jak i jakościowym oraz umożliwia ocenę osiągania zaplanowanych celów i rezultatów.

Podstawowe cele monitoringu i ewaluacji własnej to:

- dostarczanie informacji kierownictwu LGD o postępach realizacji i osiągniętych efektach;
- umożliwienie oceny czy cele programu są możliwe do osiągnięcia i czy prowadzone działania zbliżą nas do ich realizacji;

- ostrzeganie o zagrożeniach w realizacji i proponowanie działań korygujących;
- umożliwienie sprawnego raportowania do Instytucji Wdrażającej.

Monitoring rzeczowy

Monitoring rzeczowy polegał będzie na gromadzeniu skwantyfikowanych (mierzalnych) danych obrazujących postęp we wdrażaniu programu oraz umożliwienie oceny jego wykonania w odniesieniu do celów zapisanych w Strategii LGD.

Monitoring finansowy

Monitoring finansowy obejmował będzie dane finansowe realizacji projektów, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego środków w oparciu o raporty okresowe obrazujące wysokość wkładu finansowego pochodzącego ze środków publicznych.

Monitoring na wewnętrzne potrzeby LGD

Monitoring wewnętrznych mechanizmów funkcjonowania i zarządzania LGD polegał będzie na regularnej analizie systemu działania LGD, zgłaszanych problemów i trudności oraz podejmowaniu działań naprawczych.

Za wypracowanie i efektywne funkcjonowanie systemu monitoringu odpowiadać będzie wyznaczony członek Zarządu oraz specjalista ds. projektów, zatrudniony w ramach LGD. Specjalista taki powinien mieć przygotowanie profesjonalne, gdyż jedynie wtedy zagwarantowany będzie profesjonalny monitoring (gromadzenie danych, ich obróbka, wprowadzanie do systemu, gromadzenie dokumentacji itp.).

Ewaluacja

Raporty ewaluacyjne przygotowane będą na Walne Zebranie Członków LGD, zbierające się w terminach przewidzianych Statutem Stowarzyszenia. Raport zaprezentowany będzie na minimum 2 tygodnie przed planowanym Walnym Zebraniem, tak aby Członkowie LGD mieli możliwość zapoznania się z wnioskami i rekomendacjami raportu. Taka procedura pozwoli na dogłębne przedyskutowanie rekomendacji raportu i podjęcie na wniosek Zarządu decyzji co do zakresu ewentualnych zmian.

Doroczny raport ewaluacyjny przygotowywany będzie zgodnie z zaleceniami KE. Struktura raportu będzie następująca:

- Informacje o przedsięwzięciach zrealizowanych w okresie objętym raportem,
- Opis osiągniętych efektów w stosunku do zakładanych na podstawie wskaźników na poziomie poszczególnych przedsięwzięć,
- Opis osiągniętych efektów w stosunku do zakładanych na podstawie wskaźników na poziomie celów zakładanych w strategii,
- Wnioski i rekomendacje.

Za przygotowanie raportu ewaluacyjnego odpowiedzialny będzie Zarząd LGD. Część badań ewaluacyjnych zleczanych będzie ekspertom zewnętrznym niezwiązanym z działaniem LGD. Szczególnie dotyczy badań beneficjentów, tak aby zagwarantować bezstronność badań.

14. Powiązania LSR z innymi dokumentami planistycznymi związanymi z obszarem objętym LSR

Powiązanie z innymi dokumentami planistycznymi występuje na dwóch poziomach:

- Powiązanie na poziomie celów. Działania LGD realizują na poziomie pięciu gmin cele strategiczne z poziomu krajowego/regionalnego;

- Powiązanie na poziomie realizacji poszczególnych działań/projektów LGD nie tylko w ramach PROW, ale również z innych programów operacyjnych. Na przykład cel 3 Rozwój potencjału gospodarczego LGD może być również realizowany w ramach RPO Podlaskie lub Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (POKL) - działanie 6.2. W praktyce oznacza, że specjalista do spraw projektów zatrudniony przez LGD odgrywa rolę pośrednika w informowaniu i doradzaniu w zakresie możliwości pozyskiwania dodatkowych środków finansowych z różnych dostępnych Programów Operacyjnych. Z uwagi na zbieżność części zadań specjalisty ds. projektów i Moderadora Przedsiębiorczości zasadne jest rozważenie powstania komórki „obsługującej” różne pola aktywności i różne cele strategiczne i operacyjne LSR, działającej według metodologii formation-developpement.

Tabela nr 3: Powiązanie LSR z wybranymi dokumentami strategicznymi

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
<p>PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Odnowa i rozwój wsi</p> <p>RPO Podlaskie Oś Priorytetowa III. Rozwój turystyki i kultury Oś Priorytetowa VI. Rozwój infrastruktury</p>	<p>Priorytet II Infrastruktura społeczna.</p> <p>Działanie 2. Rozwój kultury i ochrona dziedzictwa kulturowego</p> <p>Działanie 5. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich oraz rozwój mieszkalnictwa</p>	<p>1. Rewitalizacja i budowa przestrzeni publicznej</p>	<p>1.1 Odnowa wsi</p>	<p>1.1.1 Inicjatywy poprawy estetyki wsi</p> <p>1.1.2 Urządzanie miejsc użyteczności publicznej na wolnym powietrzu</p> <p>1.1.3 Miejsca użyteczności publicznej pod dachem</p> <p>1.1.4 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
społecznej	Priorytet II. Infrastruktura społeczna Działanie 3. Rozwój sportu i rekreacji		1.2 Rozwój i podnoszenie jakości infrastruktury sportowej i rekreacyjnej 1.3 Promocja aktywnego wypoczynku i rozwój kultury fizycznej	1.2.1 Badanie potrzeb w zakresie budowy infrastruktury sportowo-rekreacyjnej i wyposażenia sportowego 1.2.3 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny. 1.3.1 Badanie potrzeb w zakresie aktywnego wypoczynku i kultury fizycznej 1.3.2 Szkolenia i pokazy

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
RPO Podlaskie Oś Priorytetowa IV. Społeczeństwo informacyjne	Priorytet I. Infrastruktura techniczna Działanie 2. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego	2. Budowa systemu komunikacji społecznej	2.1 Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla rozwoju kapitału ludzkiego	2.1.1 Upowszechnienie dostępu do internetu na obszarze LGD 2.1.2 Rozwój dziennikarstwa internetowego 2.1.3 Rozwój internetowych instrumentów komunikacji (sieć tematycznych i lokalnych stron www, forum dyskusyjne, gazeta elektroniczna 2.1.4 Szkolenia dotyczące wykorzystania TIK adresowane do przedsiębiorców, wybranych grup pracowników, bezrobotnych, rolników, emerytów i młodzieży (międzypokoleniowe);

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
			2.2 Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla sprawnego zarządzania LGD	<p>2.2.1 Opracowanie i wdrożenie sieci szybkiego obiegu informacji w oparciu o internet</p> <p>2.2.2 System doradztwa dla liderów i koordynatorów projektów oparty o internet.</p> <p>2.2.3 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
<p>PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</p> <p>RPO Podlaskie Oś Priorytetowa I. Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie</p>	<p>Priorytet III. Baza ekonomiczna</p>	<p>3. Rozwój potencjału gospodarczego LGD</p>	<p>3.1 Stworzenie systemu wyłaniania i wsparcia projektów</p>	<p>3.1.1 Stworzenie stanowiska Moderатора Przedsiębiorczości.</p> <p>3.1.2 Opracowanie metodologii działania Moderatora (w oparciu o metodologię formation-developpement)</p> <p>3.1.3 Stworzenie puli doradców-ekspertów (w jak największym zakresie w oparciu o zasoby lokalne)</p> <p>3.1.4 Wdrożenie systemu</p>

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
<p>PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw</p> <p>RPO Podlaskie Oś Priorytetowa III. Rozwój turystyki i kultury</p>	<p>Priorytet II.</p> <p>Infrastruktura społeczna</p> <p>Działanie 5 Tworzenie spójnego i efektywnego systemu promocji</p>		<p>3.2 Obszar LGD regionem turystycznym</p>	<p>3.2.1 Opracowanie strategii rozwoju produktu turystycznego opartego na zasobach naturalnych, kulturowych, infrastrukturze (istniejącej i planowanej) obszaru LGD oraz już istniejących produktach</p> <p>3.2.2 Rozwój turystyki na obszarach wiejskich</p> <p>3.2.3 Rozwój imprez kulturalnych i masowych promujących region i integrujących społeczność lokalną</p> <p>3.2.4 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw	Priorytet III. Baza ekonomiczna Działanie 1. Rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich		3.3 Poszukiwanie nisz rynkowych dla mniejszych gospodarstw rolnych LGD	3.3.1 Promocja lokalnych produktów spożywczych wykreowanie nowych 3.3.2 Promocja i rozwój energetyki opartej o lokalne roślinne produkty rolne (biomasa) 3.3.3 Promocja i rozwój rolnictwa ekologicznego

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
<p>PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej</p> <p>RPO Podlaskie Oś Priorytetowa I. Wzrost innowacyjności i wspieranie przedsiębiorczości w regionie</p>	<p>Priorytet III.</p> <p>Baza ekonomiczna</p> <p>Działanie 3. Wsparcie przedsiębiorczości</p>		<p>3.4 Rozwój usług</p>	<p>3.4.1 Analiza rynku usług LGD na użytek Moderатора Przedsiębiorczości</p> <p>3.4.2 Organizacja szkoleń zawodowych i doradztwa zawodowego w zakresie usług</p> <p>3.4.3 Promocja legalizacji działalności prowadzonej na czarno</p>

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
<p>PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Odnowa i rozwój wsi</p> <p>RPO Podlaskie Oś Priorytetowa VI. Rozwój infrastruktury społecznej</p>	<p>Priorytet III.</p> <p>Baza ekonomiczna</p> <p>Działanie 2. Rozwój turystyki i lecznictwa uzdrowiskowego</p>	<p>4. Aktywizacja i integracja społeczności LGD dla działań prorozwojowych</p>	<p>4.1 Promocja idei LGD w społecznościach lokalnych</p>	<p>4.1.1 Opracowanie i ustawienie tablic określających teren działania LGD (zgodnych z koncepcją wizualizacji)</p> <p>4.1.2 Społeczna akcja inwentaryzacji dziedzictwa i walorów kulturowych i przyrodniczych LGD</p> <p>4.1.3 „Poznajmy się” - cykl imprez integracyjnych, organizowanych przez każdą z gmin LGD, na które zaproszeni zostaną mieszkańcy pozostałych gmin</p> <p>4.1.4 Cykl wyjazdów studyjnych do wiodących LGD w Polsce i za granicą dla liderów i potencjalnych projektodawców</p> <p>4.1.5 Inne działania (zgłoszone oddolnie) realizujące cel strategiczny i operacyjny</p>

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
	Priorytet II. Infrastruktura społeczna Działanie 3. Rozwój sportu i rekreacji		4.2 Aktywizacja i rekreacja	4.2.1 Organizacja imprez sportowych dla ogółu mieszkańców LGD; 4.2.2 Sformułowanie oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych dla mieszkańców LGD i jej promocja na całym obszarze

Programy Operacyjne	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do 2020 roku	Cel strategiczny LSR	Cel operacyjny LSR	Przedsięwzięcie w ramach LSR
Priorytety	Priorytety			
<p>PROW OŚ 3 Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw. Podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej</p> <p>POKL PRIORYTET VI „Rynek pracy otwarty dla wszystkich” PRIORYTET VIII „Regionalne kadry gospodarki” PRIORYTET IX „Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach”</p>	<p>Priorytet III. Baza ekonomiczna Działanie 3. Wsparcie przedsiębiorczości Działanie 6. Rozwój kadr gospodarki regionu, w tym kształcenia ustawicznego</p>		<p>4.3 Aktywizacja zawodowa społeczności LGD</p>	<p>4.3.1 Analiza lokalnego rynku pracy (popyt i podaż) na potrzeby Moderатора Przedsiębiorczości;</p> <p>4.3.2 Integracja doradztwa zawodowego na obszarze LGD (Moderator, szkolni doradcy, doradcy PUP) i połączenie go z aktywnym pośrednictwem pracy</p> <p>4.3.3 Szkolenia zawodowe.</p>

14.1. Spójność dokumentów planistycznych obszaru LGD z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, ze szczególnym uwzględnieniem obszaru ochrony środowiska

Dokument	Spójny z...	W zakresie...	Uwagi
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Zawady	<p>A. Strategią rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”</p> <p>B. Strategią rozwoju województwa podlaskiego</p> <p>C. Strategią Rozwoju Powiatu Białostockiego</p>	<p>A. Kierunek „Wzrost gospodarczy” odpowiada celom 1 i 2 Strategii; kierunek „Wygoda, bezpieczeństwo i rozwój społeczny” odpowiada celowi 2 Strategii; kierunek „Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska przyrodniczego” realizuje wszystkie 3 cele Strategii.</p> <p>B. Kierunek „Wzrost gospodarczy” odpowiada celowi 2 Strategii województwa; kierunek „Wygoda, bezpieczeństwo i rozwój społeczny” odpowiada celom 3 i 4 Strategii województwa; kierunek „Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska przyrodniczego” odpowiada celowi 4 Strategii województwa.</p> <p>C. Kierunek „Wzrost gospodarczy” odpowiada celom 1 i 2 Strategii powiatu; kierunek „Wygoda, bezpieczeństwo i rozwój społeczny” odpowiada celom 3, 4, 5 i 6 Strategii powiatu;</p>	Uwagi odnośnie gminy Zawady zbiorczo poniżej, w wierszu 3 tabeli.

Dokument	Spójny z...	W zakresie...	Uwagi
		kierunek „Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska przyrodniczego” odpowiada celowi 1 Strategii powiatu.	
Strategia Rozwoju Zrównoważonego gminy Zawady	<p>A. Strategią rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”</p> <p>B. Strategią rozwoju województwa podlaskiego</p> <p>C. Strategią Rozwoju Powiatu Białostockiego</p>	<p>Cel „Wzrost gospodarczy” odpowiada celom 1 i 2 Strategii; cel „Wygoda, bezpieczeństwo i rozwój społeczny” odpowiada celowi 2 Strategii; cel „Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska przyrodniczego” realizuje wszystkie 3 cele Strategii.</p> <p>B. Cel „Wzrost gospodarczy” odpowiada celowi 2 Strategii województwa; cel „Wygoda, bezpieczeństwo i rozwój społeczny” odpowiada celom 3 i 4 Strategii województwa; cel „Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska przyrodniczego” odpowiada celowi 4 Strategii województwa.</p> <p>C. Cel „Wzrost gospodarczy” odpowiada celom 1 i 2 Strategii powiatu; cel „Wygoda, bezpieczeństwo i rozwój</p>	

Dokument	Spójny z...	W zakresie...	Uwagi
		społeczny" odpowiada celom 3, 4, 5 i 6 Strategii powiatu; cel „Bezpieczeństwo ekologiczne i ochrona środowiska przyrodniczego" odpowiada celowi 1 Strategii powiatu.	
Plan Rozwoju Lokalnego gminy Zawady	Zadania przewidziane w Planie w całości odpowiadają celom strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, Strategii rozwoju województwa podlaskiego oraz Strategii Rozwoju Powiatu Białostockiego		Uwagi syntetycznie do całości dokumentów strategicznych gminy Zawady: Kluczowe znaczenie dla realizacji celów strategicznych i szczegółowych LSR mają te części dokumentów strategicznych gminy Zawady, które odnoszą się do wygody, bezpieczeństwa mieszkańców oraz rozwoju społecznego. Należy podkreślić, że zadania z tego obszaru w hierarchii zadań przewidzianych w ramach PRL zajmują pierwsze pozycje (2, 3 i 4). Przewidziane w „Studium uwarunkowań...” utworzenie strefy krajobrazu chronionego w gminie oraz projektowany w obszarze Jez. Maliszewskiego rezerwat przyrody, czyni gminę w kontekście założeń LSR bardziej wrażliwą na powody ekologiczne.

Dokument	Spójny z...	W zakresie...	Uwagi
Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kołaki Kościelne	Zadania przewidziane w Planie w całości odpowiadają celom strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, Strategii rozwoju województwa podlaskiego		Brak obszarów chronionych w gminie Kołaki pozwala, w kontekście wdrażania LSR, realizować w niej przedsięwzięcia, które nie mogą być lokalizowane w obszarach wrażliwych pod względem ekologicznym.
Plan Rozwoju Lokalnego gminy Rutki	Cele strategiczne i zadania przewidziane w Planie A. odpowiadają celom strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”, B. Strategii rozwoju województwa podlaskiego	Cel strategiczny A „Podniesienie konkurencyjności gminy przez rozbudowę i modernizację infrastruktury” odpowiada celowi 2 strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Cel strategiczny B „Rozwój rolnictwa i przedsiębiorczości mieszkańców” odpowiada celowi 3 strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Cel strategiczny C „Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Rutki” odpowiada celowi 2 strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Cel strategiczny D „Ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowanie ładu przestrzennego” odpowiada celowi 3 strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca	Podobnie jak w przypadku gminy Zawady, dla wdrażania LSR mają znaczenie istniejące w gminie i projektowane obszary podlegające ochronie z uwagi na walory przyrodnicze i krajobrazowe. Z tego względu gmina Rutki, obok gminy Zawady będzie stanowić obszar, w którym będą występowały wynikające z powyższego ograniczenia inwestycyjne. Implikuje to podział obszaru LGD na dwie strefy: „wrażliwą ekologicznie”, obejmującą gminy Rutki i Zawady oraz strefę bez szczególnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, obejmującą gminy Kołaki Kościelne, Zambrów i Szumowo

Dokument	Spójny z...	W zakresie...	Uwagi
		<p>Polski”.</p> <p>Cel strategiczny A „Podniesienie konkurencyjności gminy przez rozbudowę i modernizację infrastruktury” odpowiada celom 1 i 3 strategii rozwoju województwa podlaskiego. Cel strategiczny B „Rozwój rolnictwa i przedsiębiorczości mieszkańców” odpowiada celowi 2 strategii rozwoju województwa podlaskiego . Cel strategiczny C „Poprawa warunków życia mieszkańców Gminy Rutki” odpowiada celowi 1, 3 i 4 strategii rozwoju województwa podlaskiego. Cel strategiczny D „Ochrona środowiska przyrodniczego i kształtowanie ładu przestrzennego” odpowiada celowi 4 strategii rozwoju województwa podlaskiego.</p>	
Plan Gospodarki Odpadami gminy Rutki	Dokument spójny ze strategią rozwoju województwa podlaskiego oraz ze strategią rozwoju obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”	Spójność zachodzi w obszarze celu 1 strategii obszaru funkcjonalnego oraz w zakresie celu 4 strategii województwa, w specjalistycznym obszarze gospodarki odpadami	Dokument o ograniczonym znaczeniu dla wdrażania LSR
Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania	Dokument w pełnym zakresie celów spójny celami strategii rozwoju województwa		Brak istotnych obszarów ochronionych oraz brak takowych w planach kwalifikuje gminę- w

Dokument	Spójny z...	W zakresie...	Uwagi
Przestrzennego gminy Szumowo.	podlaskiego		kontekście przedsięwzięć podejmowanych w ramach LGD – do strefy bez szczególnych ograniczeń w zakresie inwestowania.

15. Przewidywany wpływ LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich

Wpływ LSR na rozwój regionu i obszarów wiejskich w regionie może być określony przy pomocy wskaźników, przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela nr 3

Obszar problemowy	Proponowane wskaźniki
Jakość życia	<ul style="list-style-type: none"> • Ilość obiektów użyteczności publicznej (place zabaw, obiekty rekreacyjne, skwery itp.) • Ilość przedsięwzięć odnowy wsi • Kilometraż ścieżek rowerowych; ilość miejscowości objętych siecią ścieżek • Użytkowanie internetu: dostępność, ilość stron o tematyce lokalnej, ilość wejść. • Oferta rekreacyjna: ilość imprez, ilość dostępnych zajęć, ilość uczestników. • Oferta kulturalna: ilość imprez; ilość innych przedsięwzięć, ilość korzystających. • Oferta edukacyjna: wzrost i zwiększenie zróżnicowania propozycji kształcenia dorosłych; wzrost liczby osób korzystających z różnych form kształcenia. • Zmniejszenie się dynamiki ujemnego salda migracji; docelowo: zerowe saldo migracji • Wzrost liczby osób z wyższym i średnim wykształceniem w gminach.
Rozwój aktywności	<ul style="list-style-type: none"> • Ilościowy i jakościowy wzrost lokalnej oferty rynku pracy

Obszar problemowy	Proponowane wskaźniki
gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost liczby mikroprzedsiębiorstw (osobno w sektorze usług i turystycznym) • Wzrost dochodów z działalności pozarolniczej • Zwiększenie się ruchu turystycznego; wzrost przychodów przypadających na jednego odwiedzającego. • Wzrost dochodu podatkowego gmin
Integracja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> • Poziom absorpcji środków UE • Ilość osób i podmiotów aplikujących o środki • Ilość organizacji pozarządowych; ilość członków różnych organizacji. • Media lokalne: ilość tytułów wg kategorii (internet, prasa, radio); ilość użytkowników • Ilość uczestników różnego typu przedsięwzięć integracyjnych (imprezy, konkursy, wyjazdy itp.)

16. Załączniki

ZAŁACZNIK NR 1: Koncepcja systemu wyłaniania i wspierania projektów

Postulat stworzenia metodologii innowacyjnego wyszukiwania inicjatyw i wspierania wynika z potrzeby maksymalnego wykorzystania energii społecznej w sytuacji bardzo dużego deficytu wiedzy łączącego się z równoczesnym „przesyceniem” rynku tradycyjnymi formami szkoleń. Wiąże się też z potrzebą łączenia różnych form wsparcia w ramach jednego projektu biznesowego i dostosowania tych form wsparcia do specyfiki projektu. Klasyczna logika Programów Operacyjnych, zwłaszcza PO Kapitał Ludzki przewiduje kierowanie oferty do beneficjenta rozumianego jako przedstawiciel określonej kategorii społecznej czy zawodowej, o „uśrednionych” potrzebach, a nie do ewentualnego autora pomysłu na biznes. Prowadzi często do rozmiijania się oferty szkoleń dostępnej na rynku z potrzebami beneficjentów ostatecznych i w konsekwencji do znacznego marnotrawstwa środków. Z drugiej strony, tak sformułowana oferta prowadzi również do zniechęcenia potencjalnych beneficjentów, którzy z narastającą niechęcią korzystają z tradycyjnej oferty.

Modelem systemu, który stanowi odpowiedź na ten problem - może być francuska metoda zarządzania i rozwoju terytorium poprzez szkolenia, zwana *formation-developpement*. Metoda ta z powodzeniem była zastosowana w jedenastu projektach eksperymentalnych na obszarze Rodan-Alpy, sfinansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, a obecnie jest realizowana w sposób ciągły przez następujące instytucje: Stowarzyszenie Rozwoju przez Szkolenia Regionu Aveyron, Tarn, Lot, Tarn-Garonne (ADEFPAT); Stowarzyszenie Rozwoju Pirenejów Przez Szkolenia (ADEPFO); Komórka Inżynierii Szkolenia Dla Rozwoju (CARIF) w Limousin; Regionalna Komórka Szkoleniowa Rousillon-

Languedoc; Rozwój Lokalny i Szkolenia Rodan-Alpy (DELFRA); Obserwatorium Lokalne Szkolenia dla Rozwoju w Owernii.

Termin *formation-developpement* tłumaczyć można wprost: szkolenie-rozwój. W ten sposób wyraża się organiczne połączenie kształtowania kompetencji z zarządzaniem regionalnym. Istotą metody jest stymulowanie inicjatyw lokalnych, pobudzanie tworzenia projektów w celu waloryzacji zasobów ukrytych lub „leżących odłogi”, odkrywanie niewykorzystanego potencjału zatrudnienia, co w konsekwencji – sprzyja zdynamizowaniu rozwoju regionalnego. Dlatego też innym, przyjętym w języku polskim tłumaczeniem może być sformułowanie: **szkolenie dla rozwoju**.

Jest to forma partnerstwa terytorialnego, łączącego edukatorów i ekspertów z partnerami lokalnymi, reprezentującymi określone potrzeby rozwojowe, a w konsekwencji szkoleniowe.

Podstawowe i zarazem charakterystyczne dla tej formuły partnerstwa założenia metodologiczne można streścić w następujących punktach:

- Celem jest region. Wspierane są inicjatywy na rzecz społeczności lokalnej i rozwoju lokalnej gospodarki oraz budowanie kompetencji przydatnych w kontekście lokalnym. Adresaci wsparcia zanim mogą być uznani za przedstawicieli określonej kategorii społeczno-zawodowej czy demograficznej, przede wszystkim muszą być mieszkańcami danego regionu.
- Diagnoza sytuacji oraz lokalnie stosowane instrumenty wsparcia wypracowywane są wspólnie z przedstawicielami lokalnych instytucji, władz samorządowych, liderami. Szkolenie i budowanie kompetencji osób musi wpisywać się w dynamikę rozwoju regionu, określoną przez przedstawicieli danej społeczności.

- Kluczową formą wsparcia jest budowanie solidarności społecznej współmieszkańców obszaru wokół osoby wspieranej bądź projektu.
- Ostateczni beneficjenci (osoby i grupy wspierane) biorą czynny udział w diagnozie własnych problemów.

Szkolenie dla rozwoju (*formation-developpement*) jest metodą planowania i wdrażania przedsięwzięć edukacyjnych i doradczych, którego celem jest wzmocnienie wśród różnych środowisk na danym obszarze – tworzących lokalne zasoby ludzkie – zdolności działania w charakterze promotorów, a następnie aktorów własnego rozwoju. Jego istotą jest dostosowanie działań szkoleniowych do rozpoznanej na miejscu sytuacji i do wyartykułowanych przez aktorów lokalnych potrzeb. Każde szkolenie jest odpowiedzią i jest konstruowane na podstawie zapotrzebowania (prośby) danego środowiska/grupy/pomysłodawcy. Nie istnieją przygotowane wcześniej odpowiedzi, które można reprodukować – **oferta szkoleń nie ma charakteru katalogu. Każde szkolenie jest zarazem realizacją konkretnego projektu.**

Drugą istotną cechą szkolenia dla rozwoju jest to, że jego celem jest **kształcenie mieszkańców terytorium**, a nie przedstawicieli określonej kategorii zawodowej czy społecznej. Każde szkolenie wiąże się z konkretnymi działaniami, projektami, pomysłami służącymi rozwojowi lokalnemu i służy ich wdrożeniu na danym obszarze. Dlatego działania szkoleniowe nie ograniczają się wyłącznie do bezpośrednich wykonawców projektu, lecz proces szkolenia jest również oddziaływaniem na otoczenie. Przejawia się to tworzeniem społecznych grup wsparcia wobec realizatorów każdego projektu.

Istotą metody jest stworzenie na zarządzanym obszarze środowiska szkoleniowego, złożonego z:

- komórki koordynującej, czyli instytucji zarządzającej systemem, dla potrzeb niniejszej strategii nazwanej Moderatorem

Przedsiębiorczości; w pierwszej fazie wdrażania systemu może to być pojedyncza osoba, ale w miarę jego rozwoju konieczne będzie dokooptowanie kolejnych osób stosownie do potrzeb;

- grupy ekspertów z różnych dziedzin (tu dużą rolę może ogrywać współpraca z subregionalnymi i warszawskimi ośrodkami akademickimi oraz siecią ekspertów FAOW),
- grup realizatorów projektów (mogą to być również pojedyncze osoby);
- oraz grup wsparcia projektów.

Zadaniem **Moderatora** - byłoby monitorowanie obszaru LGD pod kątem potrzeb rozwojowych oraz wyszukiwanie konkretnych projektów, a nawet mało sprecyzowanych pomysłów, które dopiero można w projekty przekształcić. Jego zadaniem byłby też „coaching” realizowanych projektów, czyli wszechstronne wsparcie ich realizatorów zarówno w zakresie organizacji doradztwa, jak i wsparcie psychologiczne, a także organizacja i aktywizacja grup społecznej solidarności wokół projektu (grup wsparcia). Następnym zadaniem Moderатора byłoby wykonywanie „inżynierii szkoleniowej”, czyli planowanie przedsięwzięć szkoleniowych dla danego projektu.

Grupa ekspertów (Grupa Wsparcia Technicznego), angażowanych stosownie do potrzeb i w zakresie potrzebom odpowiadającym – realizowałaby poszczególne przedsięwzięcia szkoleniowe. Zasadą pracy eksperta byłaby zawsze praca na podstawie projektu lub pomysłu szkolonego, a efektem tej pracy powinno być zawsze wdrożenie projektu.

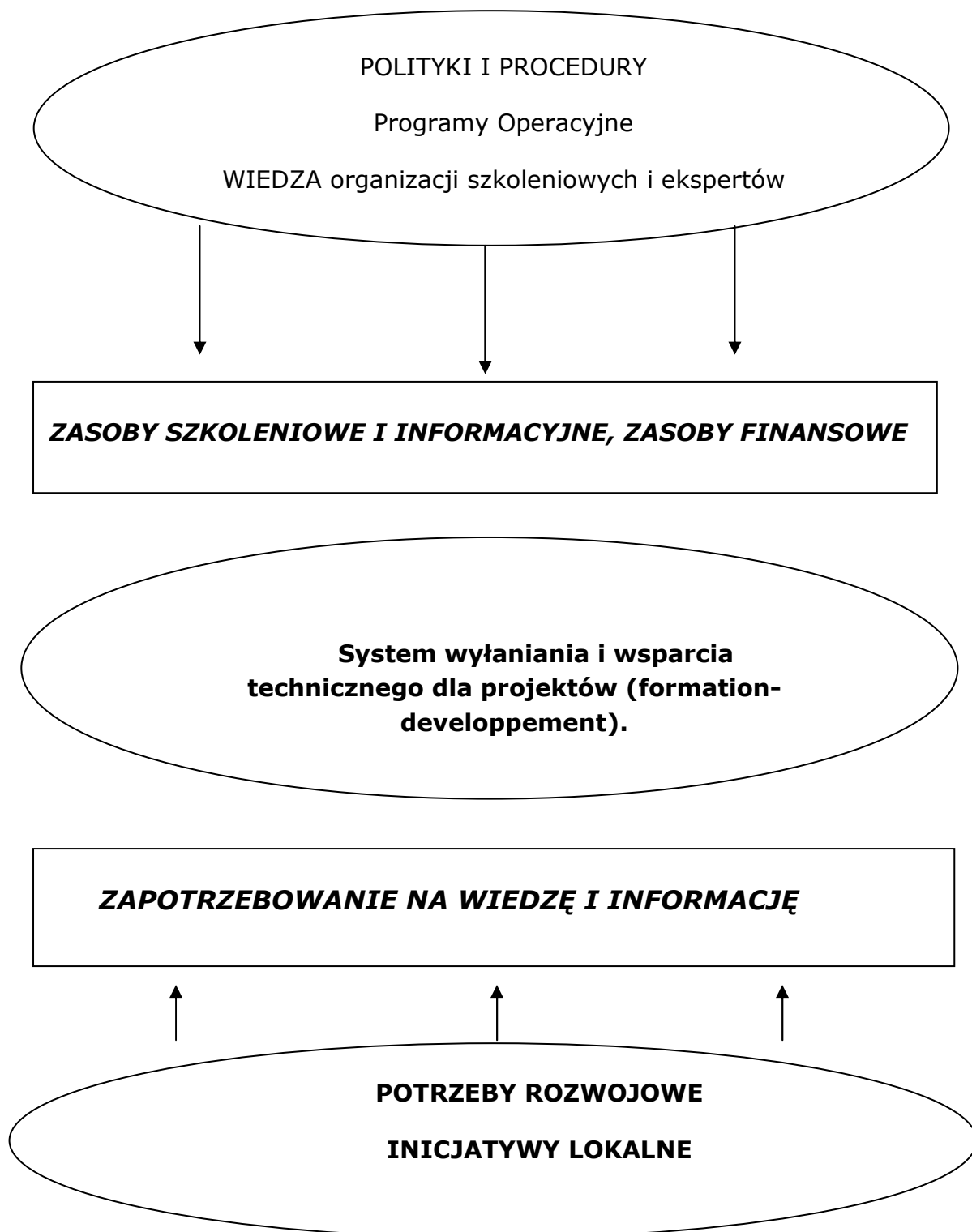
Wartość dodana takiego systemu w porównaniu z tradycyjnym to:

- elastyczność, korzystna ze względu na różnorodność i zmienność potrzeb rozwojowych (szkoli się twórcę projektu do rozwiązywania konkretnego problemu i wprowadzania zmian)
- bezpośrednie powiązanie szkoleń z zarządzaniem rozwojem regionu czy miejscowości,

- zwiększona liczba realizowanych projektów, gdyż w ramach szkolenia projekty pozornie niewykonalne, bez szans na dofinansowanie bądź chybione mogą być modyfikowane aż do osiągnięcia wykonalności.

SCHEMAT DZIAŁANIA SYSTEMU 1

SCHEMAT DZIAŁANIA SYSTEMU 2

ZAŁĄCZNIK NR 2: Regulamin Rady Lokalnej Grupy Działania „Brama na Bagna”.

ROZDZIAŁ I

Postanowienia ogólne

§ 1

1. Regulamin Rady Lokalnej Grupy Działania „Brama na Bagna” , określa organizację wewnętrzną i tryb pracy Rady.
2. Rada prowadzi swoją działalność w oparciu o Statut stowarzyszenia, uchwały Walnego Zebrania oraz niniejszy Regulamin.
3. Zgodnie z § 28 punkt. 1, lit a) statutu do kompetencji Rady należy:
  - wybór operacji, które mają być realizowane w ramach lokalnej strategii rozwoju.

§ 2

Terminy użyte w niniejszym Regulaminie oznaczają:

- 1) LGD - oznacza stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”,
- 2) Rada - oznacza organ decyzyjny stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna” „ określona w §20 pkt.3 i §27 statutu LGD,
- 3) regulamin - oznacza Regulamin Rady stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”,
- 4) Zarząd - oznacza Zarząd określony w §20 pkt.2 i §25 statutu stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”,
- 5) Komisja Rewizyjna - oznacza Komisję Rewizyjną określoną w §20 pkt.4 i §29 statutu stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”.
- 6) Prezes Zarządu - oznacza Prezesa Zarządu stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”
- 7) Biuro - oznacza Biuro stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Brama na Bagna”, LSR – oznacza Lokalną Strategię Rozwoju obszaru Lokalnej Grupy Działania „Brama na Bagna”.

ROZDZIAŁ II

Członkowie Rady

§3

1. Członkowie Rady powoływani są przez Walne Zebranie LGD w liczbie od 5 do 12 osób.
2. Rada wybiera ze swojego grona Przewodniczącego i Sekretarza.

§4

1. Członkowie Rady mają obowiązek czynnego uczestniczenia w posiedzeniach Rady.
2. W razie niemożności wzięcia udziału w posiedzeniu Rady, członek Rady zawiadamia o tym przed terminem posiedzenia Przewodniczącego Rady, a następnie jest obowiązany w ciągu 7 dni usprawiedliwić w formie pisemnej swoją nieobecność Przewodniczącemu Rady.
3. Za przyczyny usprawiedliwiające niemożność wzięcia przez członka Rady udziału w posiedzeniu Rady uważa się:
  - 1) chorobę albo konieczność opieki nad chorym potwierdzoną zaświadczeniem lekarskim,
  - 2) podróż służbową,
  - 3) inne prawnie lub losowo uzasadnione przeszkody.

§5

1. Członek Rady nie może być zatrudniony w Biurze LGD.
2. Członek Rady nie może być jednocześnie członkiem Zarządu lub Komisji Rewizyjnej.

ROZDZIAŁ III

Przewodniczący Rady

§ 6

1. Przewodniczący Rady organizuje pracę Rady i przewodniczy posiedzeniom Rady.
2. Przewodniczący Rady ma obowiązek zwołać Radę na wniosek Zarządu.
3. Podczas nieobecności Przewodniczącego Rady jego obowiązki pełni wyznaczony przez niego Zastępca.
4. Pełniąc swą funkcję Przewodniczący Rady współpracuje z Zarządem i Biurem LGD i korzysta z ich pomocy.

ROZDZIAŁ IV

Przygotowanie i zwołanie posiedzeń Rady

§ 7

Posiedzenia Rady są zwoływane odpowiednio do potrzeb wynikających z naboru wniosków prowadzonego przez LGD, lecz nie rzadziej niż raz na rok.

§ 8

Posiedzenia Rady zwołuje Przewodniczący Rady, uzgadniając miejsce, termin i porządek posiedzenia z Zarządem i Biurem LGD.

§ 9

W przypadku dużej ilości spraw do rozpatrzenia, Przewodniczący Rady może zwołać posiedzenie trwające dłużej niż jeden dzień.

§ 10

1. Członkowie Rady powinni być pisemnie zawiadomieni o miejscu, terminie i porządku posiedzenia Rady najpóźniej 14 dni przed terminem posiedzenia.
2. W okresie 14 dni przed terminem posiedzenia Rady jej członkowie powinni mieć możliwość zapoznania się ze wszystkimi materiałami i dokumentami związanymi z porządkiem posiedzeń, w tym z wnioskami, które będą rozpatrywane podczas posiedzenia. Materiały i dokumenty w formie kopii lub drogą elektroniczną mogą być przesłane łącznie z zawiadomieniem o posiedzeniu lub udostępnione do wglądu w Biurze LGD.

ROZDZIAŁ V

Posiedzenia Rady

§ 11

1. Posiedzenia Rady są jawne. Zawiadomienie o terminie, kryteriach oceny, miejscu i porządku posiedzenia Rady podaje się do publicznej wiadomości (przez ogłoszenie na stronie internetowej LGD oraz w siedzibie i Biurze LGD) co najmniej na 7 dni przed posiedzeniem.
2. W posiedzeniach Rady uczestniczy Prezes Zarządu lub wskazany przez niego Członek Zarządu z głosem doradczym (bez prawa do głosowania).
3. Przewodniczący Rady może zaprosić do udziału w posiedzeniu osoby trzecie, w szczególności osoby, których dotyczą sprawy przewidziane w porządku posiedzenia.

§ 12

1. Posiedzenia Rady otwiera, prowadzi i zamyka Przewodniczący Rady. W przypadku jego nieobecności obowiązki Przewodniczącego pełni wyznaczony przez niego Zastępca.
2. Obsługę administracyjno-biurową posiedzeń Rady zapewnia Biuro LGD.

§13

1. Przed otwarciem posiedzenia członkowie Rady potwierdzają swoją obecność podpisem na liście obecności.
2. Wcześniejsze opuszczenie posiedzenia przez członka Rady wymaga poinformowania o tym Przewodniczącego obrad.

3. Prawomocność posiedzenia i podejmowanych przez Radę uchwał wymaga obecności co najmniej 50% składu Rady.

§ 14

1. Po otwarciu posiedzenia, Przewodniczący Rady podaje liczbę obecnych członków Rady na podstawie podpisanej przez nich listy obecności i stwierdza prawomocność posiedzenia (quorum).
2. W razie braku quorum Przewodniczący Rady zamyka obrady wyznaczając równocześnie nowy termin posiedzenia.
3. W protokole odnotowuje się przyczyny, z powodu których posiedzenie nie odbyło się.

§ 15

1. Po stwierdzeniu quorum Przewodniczący Rady przeprowadza wybór jednego lub dwóch sekretarzy posiedzenia, stanowiących wraz z Sekretarzem Rady komisję skrutacyjną, której powierza się obliczanie wyników głosowań, kontrolę quorum oraz wykonywanie innych czynności o podobnym charakterze.
2. Po wyborze komisji skrutacyjnej Przewodniczący przedstawia porządek posiedzenia i poddaje go pod głosowanie Rady.
3. Członek Rady może zgłosić wniosek o zmianę porządku posiedzenia. Rada poprzez głosowanie przyjmuje lub odrzuca zgłoszone wnioski.
4. Przewodniczący obrad prowadzi posiedzenie zgodnie z porządkiem przyjętym przez Radę.
5. Porządek obrad obejmuje w szczególności:
  - 1) przedstawienie listy wnioskodawców i ocenianych wniosków,
  - 2) podpisanie deklaracji poufności i bezstronności przez każdego Członka Rady dla każdej ocenianej operacji,
  - 3) omówienie wniosków o przyznanie pomocy złożonych w ramach naboru prowadzonego przez LGD oraz podjęcie decyzji o wyborze projektów do finansowania.
  - 4) informacje Zarządu o przyznaniu pomocy przez samorząd województwa na projekty, które były przedmiotem wcześniejszych posiedzeń Rady.
  - 5) wolne głosy, wnioski i zapytania.
6. Decyzja w sprawie wyboru projektów do finansowania jest podejmowana w formie uchwały Rady.

§ 16

1. Przewodniczący Rady czuwa nad sprawnym przebiegiem i przestrzeganiem porządku posiedzenia, otwiera i zamyka dyskusję oraz udziela głosu w dyskusji.
2. Przedmiotem wystąpień mogą być tylko sprawy objęte porządkiem posiedzenia.
3. W dyskusji głos mogą zabierać członkowie Rady, członkowie Zarządu oraz osoby zaproszone do udziału w posiedzeniu. Przewodniczący Rady może określić maksymalny czas wystąpienia.
4. Po wyczerpaniu listy mówców Przewodniczący Rady zamyka dyskusję. W razie potrzeby Przewodniczący może zarządzić przerwę w celu wykonania niezbędnych czynności przygotowawczych do głosowania, na przykład przygotowania poprawek w projekcie uchwały lub innym rozpatrywanym dokumencie, przygotowania kart do głosowania.
5. Po zamknięciu dyskusji Przewodniczący Rady rozpoczyna procedurę głosowania.

§ 17

1. Przewodniczący Rady może udzielić głosu poza kolejnością zgłoszonych mówców, jeżeli zabranie głosu wiąże się bezpośrednio z głosem przedmówcy lub w trybie sprostowania. Poza kolejnością może także udzielić głosu Członkom Zarządu, osobie referującej sprawę i osobie opiniującej projekt.
2. Poza kolejnością udziela się głosu w sprawie zgłoszenia wniosku formalnego, w szczególności w sprawach:
  - 1) stwierdzenia quorum,
  - 2) sprawdzenia listy obecności,
  - 3) przerwania, odroczenia lub zamknięcia sesji,
  - 4) zmiany porządku posiedzenia (kolejności rozpatrywania poszczególnych punktów),
  - 5) głosowania bez dyskusji,
  - 6) zamknięcie listy mówców,
  - 7) ograniczenia czasu wystąpień mówców,
  - 8) zamknięcia dyskusji,
  - 9) zarządzenia przerwy,
  - 10) zarządzenia głosowania imiennego,
  - 11) przeliczenia głosów,
  - 12) reasumpcji głosowania.
3. Wniosek formalny powinien zawierać żądanie i zwięzłe uzasadnienie.
4. Rada rozstrzyga o wniosku formalnym niezwłocznie po jego zgłoszeniu. O przyjęciu lub odrzuceniu wniosku Rada rozstrzyga po wysłuchaniu wnioskodawcy i ewentualnie jednego przeciwnika wniosku.
5. Wnioski formalne, o których mowa w ust. 2 pkt 1 i 2 nie poddaje się pod głosowanie.

§ 18

1. Wolne głosy, wnioski i zapytania formułowane są ustnie na każdym posiedzeniu Rady, a odpowiedzi na nie udzielane są bezpośrednio na danym posiedzeniu.
2. Jeśli udzielenie odpowiedzi, o której mowa w ust. 1 nie będzie możliwe na danym posiedzeniu, udziela się jej pisemnie, w terminie 14 dni od zakończenia posiedzenia.
- 3.

§ 19

Po wyczerpaniu porządku posiedzenia, Przewodniczący Rady zamyka posiedzenie

OZDZIAŁ VI

Ocena wniosków i wybór operacji

§ 20

Po zamknięciu dyskusji Przewodniczący Rady lub upoważniony przez niego Zastępca Przewodniczącego rozpoczyna procedurę oceny wniosków i wyboru operacji zgodnie z postanowieniami wynikającymi ze statutu LGD oraz niniejszego regulaminu.

§ 21

1. Ocena wniosków odbywa się poprzez wypełnienie i oddanie członkom komisji skrutacyjnej kart do oceny operacji - stanowiących załącznik nr 3 do niniejszego regulaminu.
2. Członkowie Rady dokonując oceny operacji nie mogą kierować się pobudkami innymi (np. polityczne, religijne, rodzinne itp.) niż merytoryczne
3. W sytuacji zaistnienia okoliczności mogących budzić wątpliwości, co do bezstronności członka Rady, w szczególności w sytuacji, gdy członek Rady ubiega się o wybór jego operacji w ramach realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju – nie uczestniczy on ani w dyskusji ani w ocenie danej operacji. Każdy członek Rady może też zgłosić wniosek o wyłączenie siebie lub wykluczenie innego członka Rady z dyskusji i oceny danej operacji, jeśli ma on przekonanie o tym, że sam lub dany członek Rady nie będzie obiektywny w tej dyskusji i ocenie. Przewodniczący poddaje pod głosowanie Rady taki wniosek. Nie można w ten sposób wykluczyć z dyskusji i głosowania nad daną operacją więcej niż połowy członków Rady.

§ 22

1. Ocena wniosków poprzez wypełnienie kart do oceny operacji obejmuje:
  1. głosowanie w sprawie zgodności operacji z LSR
  2. ocenę operacji według kryteriów lokalnych przyjętych przez LGD.

§ 23

1. Ocena zgodności operacji z LSR odbywa się w głosowaniu jawnym.
2. Przewodniczący Rady lub w przypadku jego nieobecności wyznaczony zastępca a do prowadzenia posiedzenia Rady odczytuje kolejne punkty karty oceny zgodności operacji z LSR.
3. Po odczytaniu każdego z punktów karty oceny zgodności operacji z LSR, Przewodniczący Rady lub w przypadku jego nieobecności osoba wyznaczona do prowadzenia posiedzenia Rady zarządza głosowanie w sprawie uznania operacji za zgodną bądź niezgodną z LSR.
4. Operację uznaje się za zgodną z LSR jeżeli w wyniku głosowania uznano, iż operacja jest zgodna w co najmniej w jednym z wszystkich punktów kart oceny zgodności operacji z LSR.
5. Operacja jest zgodna z punktem karty zgodności z LSR, wówczas gdy, w głosowaniu jawnym, za uznaniem operacji za zgodną z LSR głosowała bezwzględna większość członków Rady (50% +1 głos).
6. Wynik głosowania ogłasza Przewodniczący Rady lub upoważniony przez niego Zastępca.

§ 24

1. Ocena operacji według lokalnych kryteriów LGD polega na wypełnieniu karty oceny operacji według kryteriów lokalnych.
2. Każda strona karty oceny operacji według kryteriów lokalnych musi być opieczętowana pieczęcią LGD i podpisana przez Sekretarza Rady lub prowadzącego posiedzenie Rady.

3. Głos uznaje się za ważny tylko wówczas, gdy wszystkie pola na karcie zostały uzupełnione zgodnie z instrukcją wypełniania karty, stanowiącą załącznik do regulaminu Rady.
4. Przed przystąpieniem do sumowania wyników głosowania członkowie komisji skrutacyjnej są zobowiązani do przeliczenia sumy punktów, na każdej poprawnie wypełnionej i oddanej karcie.
5. W przypadku stwierdzenia błędów i braków w sposobie wypełniania karty, komisja skrutacyjna wzywa członka Rady, który wypełnił tę kartę do złożenia wyjaśnień i uzupełnień braków. W trakcie wyjaśnień członek Rady może dokonywać wpisów na karcie- stawiając przy tym swój podpis.
6. Jeżeli po dokonaniu uzupełnień karta nadal zawiera błędy w sposobie uzupełnienia, zostaje uznana za głos nieważny.
7. Oceny punktowe z każdej karty oceny według kryteriów lokalnych sumuje się i dzieli przez liczbę członków Rady biorących udział w głosowaniu.
8. Wyniki głosowania ogłasza Przewodniczący Rady lub upoważniony przez niego Zastępca Przewodniczącego.
9. Na podstawie wyników oceny sporządza się listę operacji wybranych oraz listę operacji nie wybranych do finansowania.

§ 25

1. Decyzja Rady o wyniku oceny każdej operacji podejmowana jest w formie uchwały.
2. Treść uchwały o wyniku oceny operacji musi zawierać:
  - a. informację o wnioskodawcy (imię i nazwisko lub nazwę, miejsce zamieszkania,
  - b. adres, siedzibę, PESEL, regon, NIP)
  - c. tytuł operacji
  - d. kwotę operacji o jaką ubiegał się wnioskodawca,
  - e. wynik głosowania w sprawie uznania operacji za zgodną z LSR
  - f. wynik oceny według kryteriów lokalnych LGD
3. Listę rankingową tworzy się wyłącznie z operacji, które są zgodne z LSR, wg ilości punktów otrzymanych w wyniku oceny według kryteriów lokalnych LGD
4. Operacje, które zostały umieszczone na liście rankingowej i uzyskały więcej niż 60% punktów zostają wybrane do finansowania, według kolejności na liście i dostępności środków w danym naborze.
5. Lista projektów wybranych do finansowania jest ogłaszana w formie uchwały Rady, której treść powinna zawierać:
  - a. listę rankingową wniosków, która zawiera nazwę wnioskodawcy, tytuł projektu, numer projektu, kwotę pomocy o jaką ubiegał się wnioskodawca;
  - b. dostępność środków LGD w ramach rozpatrywanego naboru.
6. Lista projektów nieprzyjętych do dofinansowania jest ogłaszana w formie uchwały Rady, której treść powinna zawierać listę rankingową wniosków nieprzyjętych do dofinansowania, która zawiera nazwę wnioskodawcy, tytuł projektu, numer projektu oraz kwotę pomocy o jaką ubiegał się wnioskodawca;

ROZDZIAŁ VII

Dokumentacja z posiedzeń Rady

§ 26

1. W trakcie posiedzenia Rady sporządzany jest protokół.
2. Wyniki głosowania odnotowuje się w protokole posiedzenia.
3. Z każdego głosowania dokonywanego przez wypełnienie kart do oceny projektu komisja skrutacyjna sporządza protokół, w którym zawarte są informacje o przebiegu i wynikach głosowania. Karty oceny projektu, złożone w trakcie danego głosowania stanowią załącznik do protokołu komisji skrutacyjnej z tego głosowania.
4. Protokół komisji skrutacyjnej powinien zawierać:
  - 1) skład osobowy komisji skrutacyjnej,
  - 2) określenie przedmiotu głosowania,
  - 3) określenie liczby uprawnionych do głosowania, liczby biorących udział w głosowaniu, ilości oddanych głosów ważnych i nieważnych,
  - 4) wyniki głosowania,
  - 5) podpisy członków komisji skrutacyjnej.

§ 27

1. Uchwałom Rady nadaje się formę odrębnych dokumentów, z wyjątkiem uchwał proceduralnych, które odnotowuje się w protokole posiedzenia.
2. Podjęte uchwały opatruje się datą i numerem, na który składają się: cyfry arabskie oznaczające kolejny numer uchwały, łamane przez cyfry rzymskie oznaczające numer kolejnego posiedzenia Rady od początku realizacji osi 4. Leader, łamane przez, łamane przez dwie ostatnie cyfry roku.
3. Uchwałę podpisuje Przewodniczący Rady i Sekretarz po jej podjęciu.
4. Uchwały podjęte przez Radę, nie później niż 14 dni od ich uchwalenia, Przewodniczący Rady przekazuje Zarządowi.

§ 28

1. Protokół z posiedzenia Rady sporządza się w terminie 3 dni po odbyciu posiedzenia i wyklada do wglądu w Biurze LGD oraz przesyła pocztą elektroniczną do członków Rady i Zarządu. Członkowie Rady mają możliwość wniesienia ewentualnych poprawek w jego treści w terminie 7 dni od opublikowania projektu protokołu..
2. Wniesioną poprawkę, o której mowa w ust. 1 rozpatruje Przewodniczący Rady. Jeżeli Przewodniczący nie uwzględni poprawki, poddaje się ją pod głosowanie w formie obiegowej (pocztą elektroniczną i w postaci wyłożonej w biurze LGD listy głosowania nad poprawką). Czas głosowania obiegowego wynosi 7 dni. Na następnym posiedzeniu Rady, zatwierdza się wynik głosowania obiegowego przez głosowanie jawne.
3. Po zakończeniu procedury dotyczącej możliwości naniesienia poprawek do protokołu przewidzianej w ust: 1 i 2, Przewodniczący obrad podpisuje protokół.
4. Protokoły i dokumentacja z posiedzeń Rady jest gromadzona i przechowywana w Biurze Zarządu LGD.

ROZDZIAŁ VIII

Wyłączenie Członków Rady

§ 29

Każdy z Członków Rady na pierwszym posiedzeniu dotyczącym kolejnego naboru wniosków, po zapoznaniu się z listą wnioskodawców ubiegających się o dofinansowanie, jest zobowiązany do wypełnienia deklaracji poufności i bezstronności, która stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Regulaminu i złożenia jej do Przewodniczącego Rady, który dołącza je do protokołu z posiedzenia Rady.

§ 30

1. Jeżeli Członek Rady pozostaje z wnioskodawcą w pewnych formalnych lub nieformalnych zależnościach, uzasadniających wątpliwość co do jego bezstronności w procesie oceny i wyboru, składa zamiast deklaracji poufności i bezstronności dotyczącej ocenianego projektu stosowne oświadczenie wraz z prośbą o wyłączenie z oceny i głosowań dotyczących projektu danego wnioskodawcy. Treść oświadczenia stanowi załącznik nr 2 do niniejszego Regulaminu.
2. Po złożeniu pisemnej prośby o wyłączenie z oceny i głosowań dotyczących projektu danego wnioskodawcy Członek Rady jest zobowiązany do automatycznego wstrzymania się od tych czynności.

§ 31

1. W wypadku braku dobrowolnego wyłączenia się z oceny i głosowań dotyczących projektu danego wnioskodawcy Rada, na wniosek jednego z Członków Rady (po przedstawieniu realnych przesłanek, rzetelnie uzasadniających istnienie potencjalnego „konfliktu interesów”), ma możliwość w drodze głosowania wykluczenia Członka Rady z oceny i głosowań dotyczących projektu danego wnioskodawcy.
2. Do wykluczenia Członka Rady w drodze głosowania potrzebna jest bezwzględna większość głosów.

§ 32

1. Przewodniczący Rady ma obowiązek na początku każdego posiedzenia poświęconego selekcji projektów, przypomnieć Członkom Rady o obowiązku automatycznego, dobrowolnego wyłączenia się Członków Rady z głosowań dotyczących projektów wnioskodawców, z którymi są w formalnych lub nieformalnych zależnościach.
2. Przewodniczący Rady ma obowiązek na początku każdego posiedzenia poświęconego selekcji projektów przypomnieć o możliwości ewentualnego wyłączenia członka Rady w drodze głosowania Rady, przeprowadzonego po przedstawieniu realnych przesłanek, rzetelnie uzasadniających istnienie potencjalnego „konfliktu interesów”.

§ 33

Dobrowolne wyłączenie się lub wykluczenie Członka Rady nie dotyczy głosowania w sprawie ogłoszenia listy projektów wybranych do finansowania.

ROZDZIAŁ IX

Odwołanie od decyzji Rady

§ 34

1. Każdy wnioskodawca ma prawo do odwołania się od decyzji Rady w terminie 7 dni kalendarzowych od otrzymania pisemnej informacji o wyniku głosowania Rady.
2. W tym samym terminie wnioskodawcy przysługuje prawo wglądu do protokołu oceny w siedzibie Biura LGD.
3. Odwołanie to będzie miało postać wniosku do Rady o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji na kolejnym posiedzeniu Rady.
4. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji będzie musiał być szczegółowo uzasadniony.
5. Jedynym organem uprawnionym do rozpatrzenia takiego wniosku jest Rada.
6. Wniosek o ponowne rozpatrzenie operacji pozostanie bez rozpatrzenia w przypadku gdy:
  - 1) będzie wniesiony po upływie ww. terminu 7 dni kalendarzowych;
  - 2) będzie wniesiony przez nieuprawniony podmiot, tzn. nie będący wnioskodawcą, którego wniosek o dofinansowanie operacji podlegał ocenie;
  - 3) nie będzie zawierał pisemnego uzasadnienia lub innych danych wymaganych we wniosku o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie operacji.
7. W momencie ponownego rozpatrywania wniosku o dofinansowanie operacji członkowie Rady będą rozpatrywali wniosek na podstawie kryteriów obowiązujących w danym konkursie i tylko w tych jego elementach, których dotyczyć będzie uzasadnienie podane przez wnioskodawcę.
8. Wniosek o dofinansowanie operacji, który w wyniku ponownego rozpatrzenia uzyska liczbę punktów, która kwalifikowałaby go do objęcia dofinansowaniem w danym naborze zyska prawo dofinansowania w ramach dostępnych środków.
9. Wniosek o ponowne rozpatrzenie wniosku o dofinansowanie konkretnej operacji będzie mógł zostać złożony tylko jeden raz.
10. O wynikach ponownego rozpatrzenia wniosku wnioskodawca zostanie poinformowany w terminie 14 dni od dnia posiedzenia Rady, na którym wniosek zostanie rozpatrzony.

ROZDZIAŁ X

Przepisy porządkowe i końcowe

§ 36

1. Rada korzysta z pomieszczeń biurowych, urządzeń i materiałów LGD.
2. Koszty działalności Rady ponosi LGD.
3. Obsługę techniczną prac Rady prowadzi Biuro LGD.

Lokalna Grupa Działania "Brama na Bagna"

Imię i nazwisko oceniającego: .....

Numer i tytuł operacji: .....

.....

DEKLARACJA POUFNOŚCI I BEZSTRONNOŚCI

Niniejszym oświadczam, że:

- zapoznałem/zapoznałam się z Regulaminem Rady Lokalnej Grupa Działania "Brama na Bagna",
- nie pozostaję w związku małżeńskim ani w faktycznym pożyciu albo w stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa w linii prostej, pokrewieństwa lub powinowactwa w linii bocznej do drugiego stopnia i nie jestem związany/a z tytułu przysposobienia, opieki, kurateli z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie, jego zastępcami prawnymi lub członkami władz osoby prawnej ubiegającej się o udzielenie dofinansowania. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie przewodniczącego komisji i wycofania się z oceny tej operacji,
- przed upływem trzech lat od daty rozpoczęcia niniejszego posiedzenia nie pozostawałem/łam w stosunku pracy lub zlecenia z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie ani nie byłem/łam członkiem osoby prawnej, ani jej władz ubiegającej się o dofinansowanie. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie przewodniczącego komisji i wycofania się z oceny tej operacji,
- nie pozostaję z podmiotem ubiegającym się o dofinansowanie w takim stosunku prawnym lub faktycznym, że może to budzić uzasadnione wątpliwości co do mojej bezstronności. W przypadku stwierdzenia takiej zależności zobowiązuję się do niezwłocznego poinformowania o tym fakcie przewodniczącego komisji i wycofania się z oceny tej operacji,
- zobowiązuję się, że będę wypełniać moje obowiązki w sposób uczciwy i sprawiedliwy, zgodnie z posiadaną wiedzą,
- zobowiązuje się również nie zatrzymywać kopii jakichkolwiek pisemnych lub elektronicznych informacji,
- zobowiązuję się do zachowania w tajemnicy i zaufaniu wszystkich informacji i dokumentów ujawnionych mi lub wytworzonych przeze mnie lub przygotowanych przeze mnie w trakcie lub jako rezultat oceny i zgadzam się, że informacje te powinny być użyte tylko dla celów niniejszej oceny i nie powinny być ujawnione stronom trzecim. Zobowiązuję się również nie zatrzymywać kopii jakichkolwiek pisemnych informacji.

Strękowa Góra dnia .....-.....-20.....r

.....

podpis czytelny

Lokalna Grupa Działania "Brama na Bagna"

Imię i nazwisko oceniającego: .....

Numer i tytuł operacji: .....

OŚWIADCZENIE O WYŁĄCZENIU SIĘ OCENIAJĄCEGO

Po zapoznaniu się z Regulaminem Rady Lokalnej Grupa Działania "Brama na Bagna" oraz dokumentacją dotyczącą przedmiotowej operacji oświadczam, iż zachodzą przesłanki uzasadniające wątpliwości, co do mojej bezstronności w procesie oceny i wyboru przedmiotowej operacji. Dlatego zwracam się z prośbą o wyłączenie mnie z procesu oceny przedmiotowej operacji.

Strękowa Góra dnia .....-.....-20.....r

.....

podpis czytelny

Karta oceny zgodności operacji z LSR		Załącznik nr 3/1	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013	☐ Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej ☐ Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw ☐ Odnowa i rozwój wsi ☐ Małe projekty		
NUMER WNIOSKU:	IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:		
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:			
1. Zgodność projektu / operacji z celami strategicznymi LSR?			
Cel 1. Rewitalizacja i budowa przestrzeni publicznej	tak	nie	
Cel 2. Budowa systemu komunikacji społecznej	tak	nie	
Cel 3. Rozwój potencjału gospodarczego LGD	tak	nie	
Cel 4. Aktywizacja i integracja społeczności LGD dla działań prorozwojowych	tak	nie	
2. Zgodność projektu / operacji z celami operacyjnymi LSR?			
1.1 Odnowa wsi	tak	nie	
1.2 Rozwój i podnoszenie jakości infrastruktury sportowej i rekreacyjnej	tak	nie	
1.3 Promocja aktywnego wypoczynku i rozwój kultury fizycznej	tak	nie	
2.1 Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla rozwoju kapitału ludzkiego	tak	nie	
2.2 Wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych (TIK) dla sprawnego zarządzania LGD	tak	nie	
2.3 Działania na rzecz wzrostu spójności przestrzennej LGD	tak	nie	
3.1 Stworzenie systemu wyłaniania i wsparcia projektów	tak	nie	
3.2 Obszar LGD regionem turystycznym	tak	nie	
3.3 Poszukiwanie nisz rynkowych dla mniejszych gospodarstw rolnych LGD	tak	nie	
3.4 Rozwój usług	tak	nie	
4.1 Promocja idei LGD w społecznościach lokalnych	tak	nie	
4.2 Aktywizacja i rekreacja	tak	nie	
4.3 Aktywizacja zawodowa społeczności LGD	tak	nie	
Data	.....-.....-.....	Podpis oceniającego:	

		Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów		Załącznik nr 3/2	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013		Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej			
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:			
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:		....			
IMIĘ I NAZWISKO CZŁONKA RADY DECYZYJNEJ					
Lokalne kryteria wyboru operacji	Możliwa liczba punktów	Przyznane punkty	Uwagi		
Wnioskodawca posiada doświadczenie w realizacji projektów pomocowych	3 zrealizowane projekty – 3 pkt 2 zrealizowane projekty – 2 pkt 1 zrealizowany projekt – 1 pkt brak doświadczenia – 0 pkt				
Powiązanie z analizą SWOT	projekt jest kompatybilny z co najmniej 1 uwarunkowaniem określonym w Analizie SWOT – 2 pkt brak powiązań ze SWOT – 0 pkt				
Realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia przyjętych w LSR wskaźników osiągnięć	3 wskaźniki – 3 pkt 2 wskaźniki – 2 pkt 1 wskaźnik – 1 pkt 0 wskaźników – 0 pkt.				
Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych	projekt oparty na dziedzictwie historycznym, kulturowym, architektonicznym, tradycji, produktach lokalnych – 5 pkt. projekt nie związany z lokalną historią, tradycją, kulturą, zabytkami, produktami lokalnymi – 0 pkt.				
Aktywność Wnioskodawcy w LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 2 pkt Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.				
Wnioskowane dofinansowanie	40% i mniej – 2 pkt powyżej 40% - 0 pkt				
SUMA PUNKTÓW					
Data	.....-.....-.....	Podpis oceniającego:			

		Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów		Załącznik nr 3/3	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013		Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw			
NUMER WNIOSKU:.....		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:			
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:		....			
IMIĘ I NAZWISKO CZŁONKA RADY DECYZYJNEJ					
Lokalne kryteria wyboru operacji	Możliwa liczba punktów	Przyznane punkty	Uwagi		
Wnioskodawca posiada doświadczenie w realizacji projektów pomocowych	– 3 zrealizowane projekty – 3 pkt – 2 zrealizowane projekty – 2 pkt – 1 zrealizowany projekt – 1 pkt – brak doświadczenia – 0 pkt				
Powiązanie z analizą SWOT	– projekt jest kompatybilny z co najmniej 1 uwarunkowaniem określonym w Analizie SWOT – 2 pkt – brak powiązań ze SWOT – 0 pkt				
Realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia przyjętych w LSR wskaźników osiągnięć	– 3 wskaźniki – 3 pkt – 2 wskaźniki – 2 pkt – 1 wskaźnik – 1 pkt – 0 wskaźników – 0 pkt.				
Utworzone miejsca pracy	– 3 miejsca pracy – 3 pkt – 2 miejsca pracy – 2 pkt – 1 miejsce pracy – 1 pkt – 0 miejsc pracy – 0 pkt				
Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych	– projekt oparty na dziedzictwie historycznym, kulturowym, architektonicznym, tradycji, produktach lokalnych – 5 pkt. – projekt niezwiązany z lokalną historią, tradycją, kulturą, zabytkami, produktami lokalnymi – 0 pkt.				
Operacja zakłada wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych i komunikacyjnych	– tak – 2 pkt – nie – 0 pkt				
Aktywność Wnioskodawcy w LGD	– Wnioskodawca jest członkiem LGD – 2 pkt – Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.				
Wnioskowane dofinansowanie	– 40% i mniej – 2 pkt – powyżej 40% - 0 pkt				
SUMA PUNKTÓW					
Data	.....-.....-.....	Podpis oceniającego:			

		Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów		Załącznik nr 3/4	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013		Odnowa i rozwój wsi			
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:			
NAZWA / TYTUŁ WNIOSKOWANEJ OPERACJI:					
IMIĘ i NAZWISKO CZŁONKA RADY DECYZYJNEJ					
Lokalne kryteria wyboru operacji	Możliwa liczba punktów	Przyznane punkty	Uwagi		
Wnioskodawca posiada doświadczenie w realizacji projektów w zakresie odnowy i rozwoju wsi	3 zrealizowane projekty – 3 pkt 2 zrealizowane projekty – 2 pkt 1 zrealizowany projekt – 1 pkt brak doświadczenia – 0 pkt				
Powiązanie z analizą SWOT	projekt jest kompatybilny z co najmniej 1 uwarunkowaniem określonym w Analizie SWOT – 2 pkt brak powiązań ze SWOT – 0 pkt				
W realizację operacji włączeni są partnerzy	2 i więcej partnerów – 2 pkt 1 partner - 1 pkt brak partnera – 0 pkt				
Realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia przyjętych w LSR wskaźników osiągnięć	3 wskaźniki – 3 pkt 2 wskaźniki – 2 pkt 1 wskaźnik – 1 pkt 0 wskaźników – 0 pkt.				
Operacja jest powiązana/komplementarna z innymi projektami realizowanymi na obszarze wdrażania LSR	- z 2 projektami – 2 pkt - z 1 projektem – 1 pkt - Brak powiązań – 0 pkt				

Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych	- projekt oparty na dziedzictwie historycznym, kulturowym, architektonicznym, tradycji, produktach lokalnych – 1 pkt. - projekt nie związany z lokalną historią, tradycją, kulturą, zabytkami, produktami lokalnymi – 0 pkt.		
Operacja zakłada integrację środowiska lokalnego	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Operacja wpływa na rozwój kultury fizycznej, sportu, rekreacji	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Aktywność Wnioskodawcy w LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 2 pkt Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.		
Wnioskowane dofinansowanie	50% i mniej – 2 pkt powyżej 50% - 0 pkt		
SUMA PUNKTÓW			
Data	.....-.....-.....	Podpis oceniającego:	

		Karta oceny operacji wg lokalnych kryteriów		Załącznik nr 3/5	
DZIAŁANIE PROW 2007-2013		Małe projekty			
NUMER WNIOSKU:		IMIĘ i NAZWISKO lub NAZWA WNIOSKODAWCY:			
NAZWA / TYTUŁ WNOSKOWANEJ OPERACJI:		....			
IMIĘ I NAZWISKO CZŁONKA RADY DECYZYJNEJ					
Lokalne kryteria wyboru operacji		Możliwa liczba punktów	Przyznane punkty	Uwagi	
Wnioskodawca ma doświadczenie w realizacji projektów		3 zrealizowane projekty – 3 pkt 2 zrealizowane projekty – 2 pkt 1 zrealizowany projekt – 1 pkt brak doświadczenia – 0 pkt			
Powiązanie z analizą SWOT		projekt jest kompatybilny z co najmniej 1 uwarunkowaniem określonym w Analizie SWOT – 2 pkt brak powiązań ze SWOT – 0 pkt			
W realizację operacji włączeni są partnerzy		2 i więcej partnerów – 2 pkt 1 partner - 1 pkt brak partnera – 0 pkt			
Realizacja operacji przyczyni się do osiągnięcia przyjętych w LSR wskaźników osiągnięć		3 wskaźniki – 3 pkt 2 wskaźniki – 2 pkt 1 wskaźnik – 1 pkt 0 wskaźników – 0 pkt.			
Korzyści lub oddziaływanie operacji dotyczy		co najmniej 3 miejscowości – 3 pkt 2 miejscowości – 2 pkt 1 miejscowości – 1 pkt			

Operacja zakłada wykorzystanie lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych	projekt oparty na dziedzictwie historycznym, kulturowym, architektonicznym, tradycji, produktach lokalnych – 1 pkt. projekt niezwiązany z lokalną historią, tradycją, kulturą, zabytkami, produktami lokalnymi – 0 pkt.		
Operacja zakłada integrację środowiska lokalnego	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Operacja wpływa na rozwój kultury fizycznej, sportu, rekreacji	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Operacja wpływa na rozwój komunikacji i wykorzystuje technologie TIK	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Operacja zakłada integrację środowiska lokalnego	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Operacja wpływa na rozwój kultury fizycznej, sportu, rekreacji	Tak – 2 pkt Nie – 0 pkt		
Aktywność Wnioskodawcy w LGD	Wnioskodawca jest członkiem LGD – 2 pkt Wnioskodawca nie jest członkiem LGD – 0 pkt.		
SUMA PUNKTÓW			
Data	.....-.....-.....	Podpisoceniającego:	